

KAFKASYA

(DER KAUKASUS)

Milli İstiklâl Mefkûresini Yayar Aylık Mecmua

Mes'ul Mûdür: A. KANTEMİR

No. 7

Şubat 1952

Fiah : DM 1.—

İçindekiler:

	S.
Kafkasyadaki katliâmın sekizinci yıldönümü	1
Kafkasya meselesi M. E. Resukzade	4
Rus yayılışının yolları üzerinde A. Magoma	8
Kremlin diktatörleri G. Tokayev	11
Katliâm nasıl vukubulmuştu A. Terk	16
Katliâmın sebepleri Nureddin Golbaç	18
A. Fethalibeyli-Dudanginski'ye açık mektup S. Teldiner	20
Amerikanın Sesi on yaşına basıyor	26
Matbuata bir nazar	28
Muhtelif haberler	31

MÜNCHEN

Kafkasya

(Der Kaukasus)

Milli İstiklâl Mefkûresini Yayar
Aylık Mecmua

Her ay üç dilde çıkar:
Türkçe, İngilizce ve Rusça

Me'sul Müdür: A. K A N T E M İ R
İdarehane adresi: München 8, Steinstr. 40

2 nci yıl

Şubat 1952

No. 7

Kafkasyadaki katliâmın sekizinci yıldönümü

23 Şubat 1944 de, Şimalî Kafkasya, sovyet cellâtlarının barbarca katliâmına sahne oldu.

O gün, Sovyet hükûmeti, Çeçen-İnguş Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin ilgası ve ahalisinin imhası hakkında, Kremlinde tasarlanan ve hazırlanan korkunç plânını tahakkuk ettirdi. O gün, kızılordu ve polis birlikleri, Almanya'ya karşı harbelmek üzere kendilerine verilen en mükemmel Amerikan silâhlarıyla mücehhez bulundukları halde, ani ve alçakça bir baskınla, Çeçen -İnguş Cumhuriyetini ihate ettiler ve ahali üzerinde görülmemiş bir tenkil hareketine girişerek bir çoklarını katil, mallarını yağma, kadınların namuslarına tecavüz, milli ve dinî mukaddesata hakaret ettiler.

Beklenilmeyen bu vahşetten çılgına dönen insanlar kendilerini bir yerden öbürüne atıyor, kanlar içinde yerlere seriliyor, kuduz sovyet yabanilerinin darbeleri altında etrafı çılgılık ve iniltilerle dolduruyorlardı. Darbelere ve kurşunlardan kurtulanları kızıl askerleri büyük gruplar halinde, Sibirya'ya sevk etmek üzere, en yakın istasyonlara götürüyorlardı.

Camilerin içi tahrip edilmiş, kütüphanelerle müzeler başaltılmıştı. Kitaplar, arşivler ve Şimalî Kafkasyanın tarihini hatırlatabilecek her şey sokaklarda yakılan ateşler içine atılmıştı.

Böylece, kadim devirlerden beri Kafkasyada yaşayan bir bölge ahalisi bir tek gün içerisinde kökünden imha edilmişti. Tamamile aynı akıbete Balkar-Karaçay bölgesi, Kırım ve Kalmuk Cumhuriyetleri ahalisi de maruz kalmıştı.

Politbüro bu korkunç cinayetini bir mezar sükûtiyle çevirdi: iki sene müddetle, Sovyetler Birliğinde ve bilhassa dış memleketlerde bu barbarca yenosid (Génocide-halkın katli) hakkında hiç kimse bir şey duymadı. Ancak 25 Haziran 1946 da, Sovyet hükûmeti, "bir çok kimselerin hiyanetleri hakkında izahat" vermek ihtiyacını hissederek, "yukarıda adı geçen bölgelerdeki ahalinin esas kitlest" tarafından güya Alman ordularına ve "vatan hainlerine" yapılan yardım dolayısıyla bu "tedbirlin" alındığını bildirdi.

Söylemeye lüzum var mıdır ki bu alçakça ve riyakâr izahat ve ithamlar hiç bir suretle hakikati ifade etmiyor ve Sovyet hükümetini bu korkunç cinayetinin mesuliyetinden kurtaramaz.

Hakikatte, sovyet cinayetinin tarihi manası, bir buçuk asır imtidadınca Kafkasya ve Şark milletlerine karşı caniyane taarruzlarından vaz geçmeyen, rus emperyalizminin vahşi mantığında gizliyor.

Şimali Kafkasyadaki müthiş katliâm, II nci Katerina devrinde başlayan ve istiklâl uğuruna çarlara karşı yapılan Kafkasya muharebelerinin kanlı sahifeleriyle dolu olan facianın son sahnesidir.

Sovyet siyaseti de çar siyasetinin devamından ibarettir. Tarih burada korkunç bir surette tekrür etmektedir. Elize Reklü'nün yazdığına göre, 1864 yılında Şimali Kafkasyalılarla yapılan nihai muharebelerden sonra Büyük Kniaz Mihail tarafından nesrolunan kararname mucibince, bütün Çerkesler bir ay içerisinde evleriyle topraklarını terketmek, aksı taktirde harp esirleri muamelesi görmek zorunda bırakılmışlardı. Emir yerine getirilmiş ve Çerkeslerin $\frac{4}{5}$ i, rus askeri birliklerinin muhafazası altında Türkiyeye, Mısıra ve diğer Şark memlekelerine atılmışlardı.

Tarihten evvelki devirlerdenberi Kafkasyada yaşayan bir halk, malını ve eşyasını dahi beraber götürmek hakkında mahrum edilerek, "mukaddes" Rusya'nın en "liberal" imparatorunun iradesiyle güzel topraklarından işte böyle kovulmuştu.

Bu demokratik asrımızda, "dünyanın en liberal anayasası olan sovyet anayasası"nın müellifi de, Çeçen-İnguş, Karacay-Balkar bölgeleri ahalisini, asırlardanberi yerleştikleri topraklarından yine böyle söküp attı.

Bu vahşi katliâm, meydana çıktığı zaman, dünya etkâri umumiyesinde infial uyandırmış ve dünya matbuatı tarafından takbîh edilmiştir.

Muhaceretteki Kafkasya milli teşkilâtları Birleşmiş Milletler Kurulu, büyük garp devletleri ve müslüman memleketteri nezdinde Rusların bu vahşetini protesto etmişlerdir. Maatteessüf bu protestolar pratik bir netice vermemiştir. Birleşmiş Milletler Kurulu organlarının bazı celselerinde Kafkasyadaki katliâm müheyyil bazı münakaşa ve müzakerelere mevzu teşkil etmişse de, mesele tamamen açık açılmamıştır.

Birleşmiş Milletler Kurulundan bahsederken, şuna işaret etmek lâzımdır ki, bu en yüksek beynelmilel kurul, Sovyet hükümetinin hâttı hareketi ve küçük milletlere karşı muamelesi üzerinde en küçük bir tesir dahi icra edememektedir. Büyük ve küçük milletlerin müsavât haklarını prensip itibarıyla tanıyan Birleşmiş Milletlerin anayasası altında Sovyet hükümetinin de imzası bulunduğu halde, bu hükümet, mezkûr anayasada mevzubahsolan büyük devletlerin "kutsal vazife"sine asla aldırnamakta ve istilâ ettiği gayri-rus milletlerin en mukaddes haklarını çiğnemektedir. Bundan daha feci olarak, Sovyet hükümeti bu halkları sistematik katliâmlar vasıtasıyla imha etmektedir.

Kafkasyadaki bu sovyet-rus siyasetinin nihai gayesi yerli halkın tamamen imha edilerek memleketin petrol ve diğer servetlerini ele geçirmek ve burasını diğer İslâm ülkelerinin istilâsına mahsus bir üs haline getirmektir.

Birleşmiş Milletler Kurulunun teessüsünden, daha doğrusu ikinci dünya savaşından beri, sömürge siyaseti büyük tahavvüller geçirmiştir. Asya ve Afrikada bir çok memleketler müstakil devletler haline gelerek Birleşmiş Milletler Kurulu üyesi olmuş, hentiz istiklâllerini alamayan Milletlerin idaresi ise, Birleşmiş Mil-

letler Kurulu Genel Asamblesinin yüksek otoritesi altında icrayı faaliyet eden vesayet konseyinin kontrolüne tâbi tutulmuştur.

Daha kısa bir müddet evvel Libya müstakil bir devlet olarak tanınmıştır. Belçika, Fransa, İngiltere ve başka memleketler tarafından idare olunan Kongo, Nicerya ve Afrikanın siyah ırkla meskûn diğer bölgelerindeki halklar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinin sözde "muhtar veya müttefik" Cumhuriyetlerinden çok daha fazla haklara ve hürriyetlere maliklerdir.

Birleşmiş Milletler anayasasının 87 nci maddesine uygun olarak, muhtariyeti haiz bulunmayan ülkelerin ahalsi genel asamble ve vesayet konseyi nezdinde şikâyetlerde bulunmak ve bu ülkelerin idaresinde yapılan uygunsuz hareketlerin tahkiki için komisyon gönderilmesini istemek hakkına maliklerdir.

Sovyet boyunduruğu altında bulunan milletler bu hakka dahi malik değildirler. Onlar, kayıtsız şartsız olarak, sovyet oligarsisinin kaprislerine tâbidirler ve akıbetleri karanlıktır. Sovyet rejimi altında bir köle hayatı yaşıyorlar ve ızdırapları nihayetsizdir. Sovyet diplomatlarının, beynelmilel konferanslarda, "kapitalistler tarafından soyulan ve istismar edilen" Müslüman Doğu ve Afrika halkları için timsahlar gibi sahte göz yaşları dökmeleri kadar, insanda infial uyandıran bir riyakârlık ve küstahlık tasavvur olunamaz.

Vesayet konseyi tarafından vazifelendirilerek arasına Kongoda ve Afrikanın diğer ülkelerinde tahkikata giden bu memleketlerin temsilcileri Kafkasyaya gelirler de, Sovyetlerin orada nasıl ağılık ettiklerini ve yerli halkın bütün kültürünü ve mukaddesatını çiğneyerek ahaliyi, yüz binleri bulan kitleler halinde, nasıl imha ettiklerini görürler.

İnsaniyet namına, hak ve adalet namına, milletlerin yaşama hakları namına, Sovyetlerin gayri insani rejimlerini protesto ediyor ve sekiz sene evvel Sovyet hükûmeti tarafından ika edilen korkunç cinayetin yerinde tahkiki için, Birleşmiş Milletler Kurulu tarafından bir tahkikat komisyonunun teşkilini talep ediyoruz.

oooooooooooo

Kafkasyanın istilâsı sıralarında, Büyük Britanyanın İrandaki Elçiliği vazifesinde bulunan ve "The Progress of Russia in the East" ("Rusyanın Doğudaki tevessül") eserinin müellifi olan Sir John Mac Nell, rus ordularının Kafkasyada ilerlettiklerini bir şahidin ağzından duyduğu zaman hadsî bir kehanetle şöyle bağırıyordu: "This alters the Balance of Power throughout the World" ("Bu, bütün dünyadaki kuvvetler muvazenesini bozuyor").

İstanbul'a ve Hindistana mümkün olduğu kadar fazla yaklaşmak lâzımdır; Bu muntakalarda hüküm süren, dünyanın hakiki hâkimi olacaktır.

Çar Deli Petro

Dünyaya hükmeden iki kuvvet vardır — kılıç ve fikir — fakat neticede daima fikir galebe çalar.

Napoléon (Sainte-Hélène adasında)

Kafkasya meselesi

Yazan: M. E. Resulzade

II

Dört Cumhuriyetin vasıfları

Dört memleketini ayrı ayrı vasıflandırmadan önce Kafkasya'nın çok kavimli bir bölge olduğu hakkında Avrupalılarca yaygın bulunan bir anlam üzerinde biraz durmak isteriz. Eski Yunan coğrafyacılarından alınarak, garez güden Rus muharrirliği tarafından desteklenen bir görüş neticesinde Kafkasya'da birbirlerine yabancı bir çok tayfaların bulunduğu yanlış olarak yayılmıştır. Hakikatte ise, Kafkasya, etnik bakımdan esaslı dört unsura bölünmektedir. Bu unsurlar şunlardır:

a) **Türkler.** Türkçenin Azeri şivesiyle konuşurlar. Müslümandırlar. Kafkasya ahalisinin takriben 35%'ini teşkil ederler.

b) **Dağlılar.** Her ne kadar bunlar türlü lehçelerle konuşuyorlarsa da, İslâm dini, tarih gelenekleri, ortak örf-âdet ve si-

yasi temayül sayesinde birbirlerine sıkı surette bağlanmış ve kaynaşmışlardır. Kafkasya ahalisinin 20%'isini teşkil ederler.

c) **Gürcüler.** Gürcüce konuşurlar. Ortodoks Hristiyan kilisesine bağlıdırlar. Kafkasya ahalisinin 24%'ini teşkil ederler.

ç) **Ermeniler.** Ermenice konuşurlar. Hristiyan Ermeni-Gregoryan kilisesine mensupturlar. Kafkasya ahalisinin 12%'ini teşkil ederler.

Zirkrolunan bu dört Kafkasya milleti, tarihi muayyen gelişim devrini geçerek, neticede dört cumhuriyet kurmuşlardır. Hülâsanın bu bölümünü asıl bu dört cumhuriyetin ana vasıflarını, kısaca anlatmağa ayırıyoruz. Elifba sırasıyla*) başlıyoruz:

1. Azerbaycan Cumhuriyeti

Doğuda Hazer denizi, Kuzeyde Kuzey Kafkasya, Batıda Gürcüstan ile Ermenistan ve Güneyde İran ile sınırdadır. Başlı karlı dağlarla, bazı yerlerinde Okyanus sathından aşağı bulunan ovalarıyla burası, türlü bitkilerle hayvanlar bakımından, çok çeşitli bir manzaraya maliktir.

Kür ve Aras nehri vasıtasıyla suvarılan Azerbaycan ovaları Mısır'daki Nil vadisi kadar bereketlidir. Pamuk ekini bakımından, Azerbaycan, Türkistandan sonra, Sovyetler Birliği'nde ikinci yeri tutmaktadır. Pamuktan başka burada her türlü teknik bitkiler önemdedirler. Burada pirinç, keten, miyan kökü ve saire vardır. Bağcılık, üzümçülük ve dolaşısıyla şarapçılık gelişmiş bir durumdadır. Balıkçılık memleketin özel servetini teşkil eder. Avrupa'da Rus havyarı diye

meşhur olan siyah havyar zaten Azerbaycan mahsulüdür. Hayvan beslemenin millî ekonomide özel yeri vardır. Karabağ atının cinsi meşhurdur.

Azerbaycan'ın tabii zenginlikleri madden sanayinin gelişmesine esas teşkil eder. En iyi cinsten demir, bakır, kalay ve başka mâdenleri vardır. Aynı zamanda gündün güne gelişen pamukçuluk ve ipekçilik, dokumacılık sanayinin geleceğini sağlamaktadır; bunun gibi alümin, bakır hâmiri ve petrolden alınan türlü cevher de kimya sanayinin geleceğini sağlar.

Bütün dünyaca meşhur olan petrol sa-

*) Elifba tertibiyle Türkçe'de Azerbaycan birinci geldiği halde Rusça ile İngilizce'de ikinci geliyor. Lisanların bu özelliğine sadık kaldık.

nayii, dünya ölçüsünde, Amerika'dan sonra, ikinci yeri tutmaktadır. Azerbaycan, Sovyetler Birliği'nde çıkarılan petrolün 90%'na nima varmaktadır. Yıllık hasılat 30.000.000 tonu bulmaktadır. Petrol-den başka Bakü'de yerden çıkan hava gazı dahi sanayide kullanılmaktadır.

Bakü petrolünden sonra, Azerbaycan Cumhuriyeti, memleketin ikinci sanayi merkezi haline gelen Gence şehri çevresinde merkezleşen başka kıymetli maddelere de malikdir. Daskesen ocaklarındaki demir ihtiyacının mevcudu 7.000.000 tonu bulmaktadır. Buradaki maden 60% halis demir verir. Godebak bakır ocakları yılda 150 ton halis bakır sağlar. Zaka-tala (bakır), Yevlah çinko) ve Nahçıvan (kalay) madenleri dahi mardıttır. Bakü'de yod ve brom fabrikaları vardır. Azerbaycan çimentosu bütün Kafkasya'nın ihtiyacını görecektir bir durumdadır. Kaya tuzu (Nahçıvan) ile göl tuzu (Apşeron) bakımından da Azerbaycan önemlidir.

Büyük petrol rafinerileriyle petrolden alınan türlü yağ ve cevherleri işleyen tesislerden başka, Bakü'de, Gence'de ve Şeki'de bez, çuha, ipek ve saire gibi fabrikalar vardır.

Yüz ölçümü 92.160 kilometre kare olup 3.500.000 nüfusa malik bulunan Azerbaycan Cumhuriyeti'nin başkenti Bakü (nüfus 809.300) dir. *)

Eski Romalılar zamanında Albanya, Orta çağlarda Arran veya Şirvan diye anılan bu memleket Yakın Doğu'nun eski tarihinde karşılıklı çetin muharebeler esnasında büyük bir dayanıklılık göstermiştir.

XII nci yüzyılda saltanat süren Azerbaycan Atabekleri (veya Pehlevaniler) sülâlesi zamanı ile ara vermeden bin yıldan ziyade hüküm süren Şirvanşahlar devri Azerbaycan tarihinde sanlı sahifeler kaydeder.

XVIII nci yüzyılda ayrı ayrı feodal hanlıklara ayrılmış bir halde bulunan Azerbaycan, şiddetli ve sürekli savaşlardan sonra 1828'de Çar Rusyasının hâkimiyeti altına düştü. Bu hâkimiyet Azerbaycan'da birinci dünya harbinin darbeleri altında ezilen Rusya imparatorluğunun çökmesine kadar devam etti.

Daha VIII nci yüzyılda, İslâmlığı kabul ettiği sıralarda, kültür birliğine ermiş bulunan Azerbaycan'ın, Yakın Şark'ta etnik devrasyon devri olan XIII nci yüzyılda, kavmi teşekkülü tamamlandı.

İslâmi doğu kültürü sahasında Azerbaycan'ın küçümsenmeyen bir rolü vardır. İbn-i Sina okulunun müfessillerinden, Avrupalılarca meşhur olan X nci yüzyıl filozofu olan **Benmenyâr** bir Azerbaycanlıdır. XII nci yüzyılda, Şirvan-Şahlılar'la Atabekler sülâlesi zamanında, Azerbaycan bir sıra talân sahibi şairler yetiştirmiştir. Bunlardan büyük humanist **Genceli Nizâmî**, dünya edebiyatının en meşhur simaları arasında ünli yer işgal eder. **Göthe** onun hakkında büyük bir hürmet ve takdirle bahsetmiştir (Das West-Ostlicher Diwan). Daha sonra biz XVI nci yüzyılın ilâhî şairi **Fuzûlî**'ye malik bulunuyoruz; Türk edebiyatının meşhur bilgini **Mr. Gibb** bütün Doğu'da onun lirizmine rekabet edecek başka bir şair görmemektedir.

Azerbaycan tarihinin mimari anıtları onun edebi gelenkleriyle tam bir âhenktedir. Bakü'de Şirvan-Şahlılar devrinden kalma XIV nci yüzyıla ait "**Bakü Akropolü**" adını alan bir grup bina vardır. Bunlardan "**Divanhane**" adını taşıyan ihtisas sahiplerini bilhassa teshir ediyor; bunlardan biri Divanhane için "tasa dön-müş musiki" demiştir. Akıllara hayret veren bu gibi mimari anıtlar Azerbaycan'ın diğer bölgelerini dahi süslemektedir. Nahçıvan'da XII nci yüzyıla ait "**Mümine Hatun**" ve "**Atababa**" türbeleri güzel mimari sevenlerin umumî takdirlerini kazanmaktadır.

Büyük kültür terekesi, Rusya çarlığı'nın sistemli surette tatbik ettiği ruslaştırma siyasetine karşı mukavemetle, Azerbaycan'ın kendi benliğini muhafazaya yardım etti. XIX nci yüzyılda feodal ayrılıkların ortadan kalkması ve, ağır da olsa, gelişen ekonomik münasebetlerin olgunlaşması neticesinde, başta aydınlar zümresi olmak üzere, meydana içtinaî yeni bir sınıf çıktı. Bu aydınlar

*) Bakü'den sonra Gence (100.000 nüfus), Seki, Karabag (55'er bin nüfus), Semahi, Kuba, Nahçıvan (40'er bin nüfus) gibi şehirler gelir.

vasıtasıyla Azerbaycan, XVIII nci yüzyılın aydın fikirleriyle temasa geldi. Memlekette yeni rasyonel fikirler yayılarak, realist bir edebiyat doğdu. İslâm dünyasının ilk dramaturu, Avrupalıların "Doğunun Molyeri" dedikleri **Mirza Fethi Ahundzade** bu edebiyatın kurucusudur. O, aynı zamanda, Arap harflerinin değişmesini talep eden ilk ıslâhâtçıdır. Bu ıslâhât yalnız bizim günlerimizde tatbik sahasına konulmuştur. Publisistik yazılarında Ahundzade, cemiyet hayatının kökünden değişmesini talep ediyordu. Bundan seksen yıl evvel vukubulan bu talebe göre "Cemiyet her iki cinsin tam hürriyet ve müsavatını gerektiren, terakki ve medeniyet ruhuna uyar bir şekilde ıslâh olunmalı; Doğu istibdadı mâkul müesseselerle tâdil edilmeli, müslüman erkekler gibi, müslüman kadınlar dahi mecburi surette okuma ve yazma bilmelidirler."

Büyük mütefekkir ve ıslâhâtçının izinden yürüyen zekâ sahibi aydınlar sayesinde terakki hareketi derinleşerek genişliyor ve hayatın her sahasında parlak neticeler veriyor.

Ağır şartlar ve şiddetli sansür kayıtları altında başlangıçta çok yavaş adımlarla yürüyen bu hareket, Rusya'da patlak veren 1905 ihtilâlinde sonra sür'atli bir tempo ile ilerliyor. Gazeteler, dernekler, millî okullar ve her türlü sosyal tesisler meydana geliyor. Tiyatro sahnesi orijinal ve tercüme dram ve komedi eserleriyle zenginleşiyor. İlk defa olarak Azerbaycan'da, müslüman dünyasının alışıksız olmadığı Opera sahneye konuluyor. Azerbaycan kompozitörü **Uzeyir Hacıbeyli**'nin adı milletlerarası bir şöret kazanıyor.

Nihayet siyasi teşekküller peyda oluyor. Azerbaycanlılar siyasi haklar talebine kalkışıyorlar. 1911 de kurulan Millî

Azerbaycan "Müsavat" Halk Fırkası Rusya'da yaşayan bütün milletlerin her hususta müsavî haklara malik olmasını talep ediyor. Birinci cihan harbinin sonunda, 1917 de, Partinin ilk kongresi toplanıyor ve burada Azerbaycan muhtariyeti fikri ortaya atılıyor. 1918 de Millî Azerbaycan Şurası toplanıyor ve, 28 Mayıs'ta, bütün parti ve grupların iştirakile, Müsavat çoğunluğu başta olmak üzere, Azerbaycan müstakil bir devlet olarak ilân olunuyor.

Millî Cumhuriyet hükûmeti, kısa bir zamanda, anarşi halinde bulunan memleketle tam bir emniyet ve asayiş berpa ediyor: ordu, jandarma ve polis teşkilâtı vucuda getiriyor. Azerbaycan Parlamentosu sosyal reformlar, köylüyü topraklandırma ve işçi emeğini koruma kanunları hazırlıyor. Liseler, öğretmen seminaryumları ve Üniversite tesis olunuyor. Komşu devletlerle dostluk anlaşmaları imzalanıyor. Kafkasya Cumhuriyetleri arasında tesanüdü kuvvettirmek maksadile hukuki, medeni ve ekonomik mahiyette bir sıra tedbirler alınıyor. 12 Ocak 1920 de Büyük Devletler Yüksek Şurası tarafından Azerbaycan Cumhuriyetinin istiklâli tanınıyor. Bu hâdiseden sonra bir sıra Avrupa devletleri Cumhuriyetle antlaşıyorlar. Aynı zamanda Birleşik Amerika Devletleri tarafından general Harbord'un riyasetinde Azerbaycan'a özel bir heyet gönderiliyor.

Velikorusya dahilinde cereyan eden dahili harbdan muzaffer çıkan Bolşevikler, Yakın Doğu'daki karışık durumdan ve harpsunu Avrupasındaki zâfıtan istifade ederek, kızıldunun üstün kuvvetleriyle taarruza geçiyor ve 27 Nisan 1920 de Azerbaycanı işgal ederek kanlı icraatlarıyla Cumhuriyeti sovyetleştiriyorlar.

2. Ermenistan Cumhuriyeti

Güney-batıdan Türkiye Cumhuriyeti, doğudan Azerbaycan Cumhuriyeti, kuzeyden Gürcüstan Cumhuriyeti ile çevrilidir. 30.000 kilometre arazi üzerinde 1.300.000 nüfusu vardır.

Ermenistan toprağı dağlık bir manzara arzeder; sert bir iklimi vardır. Aras nehri ile Gökçe gölüne dökülen küçük nehirler vasıtasıyla suvarılır.

Ermenistan Cumhuriyetinde ziraat gi-

bi, bahçıvanlık da gelişmiş bir haldedir. Sistemli bir suvarma neticesinde her türlü ekin tarlaları sahası genişlemektedir. Burada tahıl, pamuk ve başka teknik bitkiler yetiştiriliyor. Su kuvvetinden faydalanan büyük elektrik santrali bir çok fabrika ve atelyeleri harekete getiriyor. Ermenistan Cumhuriyetinde bahçıvanlık çok gelişmiştir. Sovyetler Birliği ihtiyacının büyük bir kısmını Ermenistan konserve fabrikaları sağlıyorlar. Şarapçılık da epi gelişmiştir. Ermenistan sanayii hem Revan'da (Erivan), hem de Leninkan (eski Aleksandropol, Türklerde-Gümüş) da biriktirmektedir. Cumhuriyetin baskendi Erivan'ın nüfusu 100.000 dir.

Ermeniler vaktiyle büyük bir kitle teşkil ediyorlardı. Milattan önce VI ncı yüzyılda bunlar bir devlet teşkil etmişlerdi. Milattan sonra I ncı yüzyılda **Büyük Tikan**'ın saltanatı Yunan-Iran muharebelerine katılmışlardır. Roma sergerdelerinden **Lukulla** ve **Pompei** ile boy ölçüşmüşlerdir. Daha sonra İranlılar (430-643) ve Araplara karşı (654-861) harp etmişlerdir. Arap fütuhati sade Ermenistan'ın siyasi hâkimiyetini değil, yeni kabul etmiş olduğu dinini de tehdit ediyordu; çünkü III ncü yüzyılın sonunda o hristiyanlığı kabul etmiş bulunuyordu.

Arap hâkimiyeti altında Ermenistan küçük valiliklere bölünmüş idi. Bunlardan **Bagratyon** sülâlesi eski **Van** devletinin baskendi bulunan **Ani** şehrinde yerleşmişti.

XIV ncü yüzyıl Ermeni saltanatının kesilmesiyle ayırt olunur. Timur istilâsıyla Ermeniler istiklallerini kaybetmişlerdir.

XIV ncü ve XV ncü yüzyıllarda Ermeniler İran ile Türkiye tarafından bölüştürülüyor. Bu iki devlet arasındaki karışıklı savaşlar esnasında (XVII ncü yüzyıl) Ermenistan muharebe harekâtının sahnesini teşkil etmiş ve bu yüzden dünyanın dört tarafına hicret etmişlerdir.

XVII ve XIX ncü yüzyıllar arasındaki Ermenistan tarihi, siyasi haklarını himaye eder yabancı kuvvetlerin müdahalesini aramakla geçti.

Petro'dan başlayarak, Car hükümeti, Ermenilerdeki ruh baletini kendi siyasi maksatları için kullandı, fakat her defa, isine gelince, kendilerini talihin keyfine terketti. Bu oyunun son faciasını Ermeniler birinci dünya harbi esnasında yaşadılar. Rusya'nın müttefiki olmak hasebiyle Ermeniler gazeblenen Türkiye'nin takiplerine uğradılar. Buna mukabil ise, onlar, ihtilâl tarafından üstü açılan Carlık hükümeti arsivlerinde Rusya bakanının "Rusya'ya Ermenisiz bir Ermenistan lâzımdır" diye hakaret savuran sözlerini okudular.

Siyasi istiklalleri ile millî aristokrasilerini çoktan kaybeden Ermenilerin hayatında, basta **Ecmiadzin** Manastırında oturan **Katalikos** olmak üzere, **Millî Ermeni Kilisesi**, tarihi çok mühim bir role malik olmuştur. Cumhuriyetin simdikibaskendi Erivan'ın yakınında bulunan bu Manastır sade dîni bir merkez değildir; bu müessese aynı zamanda milletin asırlar görmüş kültür geleneklerini de muhafaza eder, Ermeni lisanı ile kültürünü koruyan papaslarla beraber Ermeniler kuvvetli ticaret ve sanayi burjuvazisine de malik bulunuyorlardı. Carlık Rusya'sının özel himayesini gören bu burjuvazi Kafkasya'nın âdeta bütün şehirlerinde yerleşmiş bulunuyordu. Fakat bu **Millî Ermenistan Kilisesi** ile **Kilise** okullarına karşı fedbirler alan Carlık alevhine Ermeni ihtilâlcilerinin faaliyete geçmesine mâni olmadı.

Millî Ermenistan'ın siyasi hayatı ihtilâlcî **Daşnaksutyun Partisi** tarafından idare olunuyordu.

1918 de **Maveray-i Kafkasya Seymi**'nin teşekkülü ile Kafkasya'nın Rusya'dan ayrılması (bu hususta hulâsamızın III ncü bölümünde tafsilat verilecek) **Daşnak Partisi** müdürlerine kolay gelmeyen çok girift şartlar içinde cereyan etti.

Fakat bütün bunlara bakmayarak, Ermeni mümessilleri, başta **Daşnaksutyun Partisi** olmak üzere, **Maveray-i Kafkasya Seymi**'nin kurulmasına iştirak ettiler. Seym'in çökmesi üzerine ise, 28 Mayıs 1918 de istiklâl ilân ederek, Ermenistan Cumhuriyetini kurdular.

Rus yayılışının yolları üzerinde

Yazan: A. Magoma

Moskol devleti son asırlar zarfında komşuları hesabına genişlemekten ve büyümekten hâli kalmamıştır. Bir millet diğerini muteakip istiklâlini kaybediyor ve Moskol emperyalizminin kurbanı oluyordu. Gerek bu milletlerin coğrafi vaziyetleri gerekse Garp devletlerinin kendi dahili işleri ve müstemlekleriyle meşgul olmaları keyfiyeti Rusya'nın istilâcı siyasetini kolaylaştırıyordu.

Mütemadî Rus tevesşüü iktisadî zaruretlerden doğmuyordu. Onu harekete getiren kuvvet savaşı nüfuz ve dünya hâkimiyeti hırsıydı.

Rusya'nın ne baş dönlürcü bir sür'atle genişlediğini şu rakamlar veciz bir surette göstermektedir:

XIV nci asırda Rusya 561.600 km. mür. araziye malikti.

XVI nci asrın sonunda 8.770.000 km. mür.

XIX asrın sonunda 22.474.000 Km. mür.

1945 yılı sonunda 25.890.000 Km. mür.

Yalnız ikinci dünya savaşında Rusya'nın ilhak ettiği arazinin yüzölçümü 1.170.000 Km. mür. dir.

I nci Petro'nın tahta çıkışı esnasında (1689) Rusya'nın nüfusu 15 milyondı; 1825 yılında I nci Nikola tahta çıktığı zaman Rusya'nın nüfusu 60 milyondı. Bu gün Rusya 54% gayri-rus milletlerin teşkil ettiği 202 milyon nüfusa maliktir.

Dün olduğu gibi bu gün de Rus hükümdarlarının en büyük hıyaları İstanbul ve Boğazları ele geçirmektir. Bu yolda zaman zaman "ideoloji"ler ve metodlar değişti fakat esas gaye baki kaldı.

İslâmiyete karşı mücadele, üçüncü Roma imparatorluğu kurmak arzuları ve bu günkü komünizm aynı gayelere hizmet etmiştir ve etmektedir. Rusya'nın eski hükümdarları dindâşlarını "zalim" islâmlardan kurtarmak bahanesiyle boğazları ele geçirmeğe çalışıyorlardı; Stalin ise aynı gayeye "Türk proletaryasını iktidardaki kanlı gasıplardan kurtarmak" bahanesiyle varmak istiyor.

Rusya'nın hakikî maksatlarının ise I nci Petro'nın (Deli Petronin) vasiyetnamesi tayin ve tespit etmiştir.

Ulu Tanrının emriyle Rus milleti bütün Avrupaya hükmetmekle muvazzaf kılınmıştır sözleriyle başlayan bu vasiyetname aşağıdaki fıkraları da ihtiva etmektedir:

"3. Çıkacak her fırsatta Avrupanın dahili işlerine müdahale edilecek."

"9. İstanbul'a ve Doğu Hindistana mümkün olduğu kadar fazla yaklaşılabilecek, buralarda hükmeden dünyanın efendisi olacaktır. Bu maksatla kâh İranla kâh Türkiye ile harpler çıkarılacak. Karadenizle Baltık denizi adım adım ele geçirilecek. Yukarıda gösterilen gayeye varmak için İranın sukutu lâciz edilecek. Basra körfezine ilerlenecek. Eğer mümkünse Suriye üzerinden geçen eski ticaret yolu ihya olunacak ve Hindistana bu en kısa yoldan gidilecek."*)

İşte Rusyanın tarihî arzuları ve maksatları.

Bu plânların tahakkuku için ilk merhale hitabi Kafkasya'nın işgali idi ve Ruslar burada, istiklâllerinden vazgeçmek istemeyen Kafkasya milletlerinin şiddetli mukavemetleriyle karşılaştilar.

1594 yılında boyarlardan Hvoristin'in, 1604 de de voyvoda Buturlin'in kumandaları altındaki iki askerî heyeti seferine istisna edilirse, Deli Petro'nın tahta çıkışından evvel Kafkasya'ya karşı muntazam bir askerî hareket yapılmamıştı. Kafkasya'yı büyük bir faciyanın sahası haline sokan korkunç katliamların esasını Deli Petro kurmuştur.

1722 yılında 100 bin kişilik bir ordu ile Şimalî Kafkasya üzerine yürüten bu azıllı müstevlî, şiddetli muharebeler neticesinde Derbend'i ele geçirdi ve bu "de-

*) Friedrich Bodenstedt — "Die Völker des Kaukasus und ihre Freiheitskämpfe gegen die Russen" Berlin 1855.

**) Aynı eser.

mir kapı" dan Hindistan yolunu açtı. Fakat gayesini tahakkuk ettiremeden öldü.

Deli Petro'nın halefleri zamanında Şimalî Kafkasya arazi bütünlüğünü yeniden ihya etti. Fakat bu sükun devresi uzun sürmedi ve II nci Katerina Şimalî Kafkasya'ya karşı sistematik bir surette istila hareketlerine girişti. Mücellâh Rus kolonistlerinin yerleşerek tedricen Şimalî Kafkasya'nın en güzel topraklarına nüfuz etmelerini mümkün kılan ve Kafkasya hattı harbi namı verilen şerit halindeki arazi parçası onun devrinde tecüssüs olmuştur.

II nci Katerina'nın bu siyaseti Şimalî Kafkasya'da büyük bir infial uyandırdı ve Şimalî Kafkasya'nın ilk Önderi Şeyh Mansur'un idaresinde Ruslara karşı harekete geçildi (1785-1787). Fakat iki yıl devam eden bu harp Şeyh Mansur'la müttefik Türkiye için ademi muvaffakiyetle neticelendi. Şeyh Mansur Anapa'da esir düştü ve 1791'de kemikleri kırılmak ve sonra da tekerleğe gerilmek suretiyle vahşiyane öldürüldü.

Ertesi sene de Çerkeslerin Kuban şehri sağ kıyısından sürülmeleri ve buraya Rusların yerleştirilmesi işine girişildi.

1801'de Rusya, II nci Katerina ile Gürcü kralı II nci Irakli arasında imzalanmış bulunan anlaşmayı ihlâl ederek, Gürcüstanı ele geçirdi ve, buraya sağlam bir surette yerleştikten sonra, Ermenistan ile Azerbaycan'ı istila etti.

Bu suretle Şimalî Kafkasya her taraftan ibate edilmiş bulundu. Rus hükümeti, burasını da bir an evvel işgal etmek için, büyük askeri kuvvetlerle harekete geçti, fakat bu iş yekdiğerlerini takiben azledilen Rus generallerinin tahmin ettiklerinden çok daha güç oldu. 1816 yılında Kafkasyaya general Ermolov tayin edildi. Gaddarlığıyla meshur olan bu general köyleri yakıyor, kadınlarla çocukları kursuna diziyor ve şöyle diyordu: "Kafkasyalı bir dağlı çocuğun asılması yüz Rus askerinin sağ kalması demektir.")

Onun fikrine göre, "Kafkasya yarım milyonluk bir garnizon tarafından müdafaa edilen muazzam bir kale'dir. Onu ya hücumla almak veya siperlerde kalmalı-

dır. Hücum pahalıya mal olur. Onu silâhla ele geçirmek fikrinden vaz geçmeli. Bereketli toprakları ele geçirmek ve yerli ahaliyi dağlara sıkıştırmak lâzımdır.""

Ermolov Şimalî Kafkasya'da yeni bir usul tatbik etti: askeri kuvvetler yavaş yavaş ilerliyor ve yerli ahaliyi topraklarından sürgün ederek yerlerine derhal Rusları yerleştiriyorlardı. Ermolov Rus ordularına mütemadi darbeler indiren Kafkasyalıları boyun eğmeğe icbar için en akla gelmez usullere baş vuruyordu. Fakat Kafkasyalılar, boyun eğmek ve hatta müdafaa da kalmak şöyle düşün, büyük imamları Gazi-Molla, Hamzad Bey ve Şamil'in idareleri altında kat'i muharebelere hazırlanıyorlardı.

O devirde Şimalî Kafkasya'da müridizm hususî bir şekil ve mahiyet almaya başlamıştı. Ruhani tekemmülü gaye ittihaz eden mürid, müridde verilen sözü behemhal yerine getirecek bir ruhta yetiştirilmisti. Sulh zamanında başlayan bu cereyan, harbin seyri içerisinde ve tedricen milli-siyasî bir mezhep ve akide halini aldı ve Kafkasya'nın kurtuluşuna başlıca gayesi olarak ittihaz etti.

Asıl Kafkasya harbi 1829 yılında başladı ve 1834'de, Şamil imam olarak seçildiği zaman, en yüksek derecesini buldu. Şamil dâhi bir teşkilâtçı, devlet adamı ve kumandanı. Nefsinde cem ettiği bu vasıflar dolayısıyla kısa bir zamanda milli bir kahraman olarak tanındı ve bütün iktidarı eline aldı. Uzun seneler devam eden harp Şimalî Kafkasya'nın hürriyet ve istiklâl uğrunda yaptığı mücadelenin şerefli ve etsanevi devresini teşkil eder. Ahulgo, Dargo ve Gunib müdafaları bugün bile kahramanlığın ve vatanperverliğin müteradifi sayılır.

Liberal Avrupa'nın sempatisi vatanlarının her karış toprağını fedakârane kanlarıyla sulayan Kafkasyalıların lehineydi. Kafkasyalılar, kan dökülmesine mani olmak için, Ruslarla bir anlaşmaya varmak teşebbüslerinde de bulunmuşlar, ta-

*) Prusanovskiy: "İstoriçeskiye zapiski" ("Tarih notları")

**) Resul Mehmed "Dağlıların Şamil idaresi altındaki istiklâl mücadelesi."

kat bu teşebbüsleri hiç bir netice vermemiştir. Hatta 1837 yılında Samil'e general Feze arasında yapılan ve metni "biz Rus devletiyle hiç birimizin ihlâl etmeyeceği bir sulh akdediyoruz") sözleriyle başlayan anlaşma bile hiç bir sebep gösterilmeden, Ruslar tarafından ihlâl edildi.

Bu hâdise münasebetiyle Samil Rus generali Klugenu'a aynen şunları yazıyordu: "Şimdiye kadar hiç kimse benden yalan istinmemiş ve hıyanet gömmemiştir. Iloride de böyle olacaktır. Ben, vatanımın hürriyetine tecavüz edenlerden başka hiç kimseyi öldürmek niyetinde değilim."*)

Samilin idaresi altındaki harp, 1859 yılına kadar, yani tam 20 yıl devam etti. Onun esaretinden sonra bile, Batı Kafkasya'da devam eden harp ancak 1864 yılında nihayete erdi ve bu tarihte Kafkasya harbi"nin resmî bitiş tarihi olarak sayıldı.

Böylece işgal olunan memleketle "asayiş" temin etmek ve Türkiye ile Rusya arasındaki muhtemel bir harpte ahalinin yeniden silâha sarılmasını önlemek maksadıyla, Rus hükûmeti bir milyondan fazla Çerkesi kısmen imha etmiş, kısmen de Osmanlı imparatorluğu arazisine sürmüştür. Bu suretle boşalan topraklara da Rus kolonistleri iskân edilmiştir. Her asker 30 hektar, subay 50 hektar, kurmay subayı da 150 hektar toprağa sahip oluyordu.

Bütün bu gaddarane tedbirler ve sürgün edilen Çerkeslerden, bir kısmının Karadenizde batırılması hâdisesi bütün medenî dünyada infial uyandırmıştı. O zamanki Avrupa matbuatında, vatanlarından ayrılmak istemeyen Çerkeslerin kendilerini nasıl denize atıklarını tasvir eden bir çok yazılar çıkmıştır.

1918 yılının Mayıs ayında, Şimali Kafkasya, diğer Kafkasya milletleriyle birlikte, istiklâlini ilân etti. Kafkasya Cumhuriyetleri bir çok devletler tarafından de facto - ve hatta Gürcüstan de jure - olarak tanındılar. Fakat maatteessüf, Rusyada başlayan iç harbi Kafkasya için meş'um neticeler hazırlıyordu.

1919 yılında, o zamanki Şimali Kafkasya hükûmeti, Şimali Kafkasya Cumhuriyetinin müstakil bir devlet olarak tanınması ve bolşeviklere karşı mücadele için ittifak akdedilmesi hususunda Denikin'le anlaşma teşebbüsleri yapıyordu. Fakat "vahit ve bölünmez Rusya" fikriyle körleşen Denikin ve yakınları bu teklifi kaba bir surette reddettiler ve Şimali Kafkasya'ya karşı, 11 ay süren kanlı bir harbe giriştiler. Denikin, hatıralarında, hâdiseye temas ederken, ordusundan üçte birinin Şimali Kafkasyalılarla yapılan harbe tahsis edildiğini belirtmektedir. Ancak 1920 nci yılda, beyaz Rus ordusu bilfiil mağlûp edildiği zaman, general Erdeli Şimali Kafkasyalılara müracaatla, beyaz ordunun Şimali Kafkasya'nın istiklâlini tanıdığını söylemiş ve, bolşeviklere karşı müstereken mücadele edilmesi teklifinde bulunmuştu.

Şunu da işaret etmek lâzımdır ki, bu sıralarda Sovyetler Şimali Kafkasya Cumhuriyetini tanımışlarsa da bu tanıma keyfiyeti bir müddet sonra Moskova tarafından ihlâl edilmiş ve bolşeviklerle başlayan harp 1921 yılının Mayıs ayına kadar devam ederek memleketimizin işgali ve sovyetleştirilmesiyle nihayet bulmuştur.

Sovyet hükûmeti, Şimali Kafkasya Cumhuriyetini lâğvettikten sonra, "boyun eğmeyen dağlılar"ı muhtelif bahanelerle tethiş, imhaya ve Sibiryaya sürgün etmeğe başlamış ve nihayet 1944 yılında korkunç ve caniyane katliâmı tertip etmiştir.

1940 da Sovyet genel kurmayı "stratejik ve petrole müteallik mülâhazalarla" ve, Türkiye ile muhtemel harbi nazarda tutarak, Şimali Kafkasya'da "fevkalâde tedbirler" alınmasını münasip görmüştü. Askeri kumandanlığının bu arzusu yerine getirildi: R.S.F.S.C. (Rusya Sovyet Federativ Sosyaist Cumhuriyeti) nin çıkardığı bir kararname mucibince, 1943-44 yıllarında bir milyona yakın Şimali Kafkasyalı - Çeçen-İnguş, Kara-

*) Resul Mehmed "Dağlıların Samil idaresi altındaki istiklâl mücadelesi."

**) "Kavkazskiy Sbornik" S. 32

çay ve Balkar bölgelerinden çıkarılarak - Sibiryaya sürüldü.

Sunu da ilâve etmek lâzımdır ki, 1739 yılında imzalanan Belgrad muahedesi mucibince Şimali Kafkasya'nın istiklâli tanındığı zaman bu memleket yüz ölçümü 270.000 Km. m. araziye ve 5 milyon nüfusa malikti.

Sovyetlerin, vaktile Şimali Kafkasya Cumhuriyetini teşkil eden eyaletlerden kurdıkları "mihîr" eyalet ve cumhuriyetlerin, ikinci dünya savaşına kadar yüz ölçümü 108.063 Km. m. ve nüfusu 2.957.000 idi (Sovyet istatistiği).

İkinci dünya savaşı esnasında, Sovyetlerin ika ettikleri katliâm ve sürgünler neticesinde, Cumhuriyetimizin arazisi daha da azalmış ve memleketimizin meşru sahibi olan halkın işgal ettiği arazi

ancak 70.281 Km.m. dan ibaret kalmıştır. Kısaca, bir asırlık mücadele neticesinde, topraklarımızın $\frac{3}{4}$ i meşru sahiplerinden gaspolunmuştur.

İşte, vatanımızın ve milletimizin mukadderatı üzerinde bizi ehemmiyetle düşünmeğe dâvet eden hazin tarihî olaylar.

Bizim siyasi hattı hareketimizi nefret ve intikam hisleri tayin etmiyor. Biz sadece millî meselenin hakkaniyetli bir surette hallini istiyoruz. 1918 yılının Mayıs ayında ilân edilen istiklâllerimize ait tarihî akti neticesinde Kafkasya meselesi milletlerarası bir mahiyet kesbetmiştir. Programımız, vatanımızın yabancı işgalden kurtulması ve millî istiklâlimizin ihyasıyla Konfederativ bir Kafkasya devletinin kurulmasıdır.

Kremlin diktatörleri

II—Baş diktatörlerin yakın hempaları

Yazan: G. Tokayev

Yüz milyonlarca insanın yalnız hayatına değil camia da hükmeden, orta çağların en karanlık devirlerinde bile hiç bir müstebidin elde edemediği hudutsuz ve kontrolsüz bir hâkimiyet kuran, dünyanın dörtte birini kontrolü altına alarak, hür milletleri tehdit eden korkunç Sovyet oligarsinin mensupları kimlerdir? Onların ideolojik, psikolojik, ahlâki vaziyetleri ve bir insan olarak değerleri nedir?

P. K. Ponomarenko

Evvelâ ondan başlayalım. Bu ruslaşmış Ukraynalı, sadece SBK (b) PMK ("Sovyetler Birliği Komünist (bolşevik) Partisi Merkez Komitesi") nin Orgbüro (teşkilât bürosu), Sekreterlik ve Yüksek Sovyet (Parlamentö") siyasel divanı âzasi ve işe bakanı değil, fakat aynı zamanda, bir sıra komite ve komisyonların da hakiki diktatörüdür. Bolşevik partisine Ekim ihtilâlinde sonra girmiştir ve ihtilâli ancak kitaplardan bilir.

Siyasi hayata, eski bolşevik öncülerinin imhası işine giren dar kafalı, zalim ve müteassıp bürokratlardan müteşkil bir grupla başlanmış ve ancak 1937—38 yıllarında siyasi sahnede görülmüştür.

Belorus devlet adamlarının ve "burjuva nasyonalistler" nin tasfiyesi tamâmile onun tertibidir ve Stalin ile Molotov, kendisini, altılı maksadiyle, 1938 yılında Belorusya Merkez Komitesinin birinci sekreterliğine, 1939 yılında da SBK (b) PMK âzalığine getirmişlerdir. 1939 da, kanlı muharebeye girmiş bulunan Polonya'nın arkadan vurulması hazırlıklarında olduğu gibi, Batı Belorusya'nın Sovyetler Birliğine ilhakında da onun büyük rolü olmuştur.

Sovyet-Alman harbinin ilk ayında Belorusya işgal altına girmiş ve buradaki cephenin kumandanı Orgeneral Pavlov Stalinin emriyle kurşuna dizilmişti. Ponomarenko Moskovaya, efendilerinin yanına kaçtıysa da, bir müddet sonra, eski vazifelerine munzam olarak, Halk Komî-

serler Şurası Başkanlığına, milli müdafa komitesi fevkalâde Murahhaslığına ve Belorusya partizan hareketi genel kurmay başkanlığına tayin edildi. Ponomarenko bu son vazifesinde kendisinden beklenen bütün işleri harfi harfine yerine getirdi ve bunun için de diktatörler ona siyasi mesleğin bütün kapılarını ardına kadar açtılar.

1948-49 yıllarında Belorusyada yenisinden "burjuva nasyonalist" teşkilatları meydana çıkarıldı. (Sovyetler Birliğinin gayrimus bölgelerindeki bütün muhalefet cereyanlarına bu beylik pafta yapıştırılır). Bunlar Moskova diktatörlüğünün zayıflaması ve muhtarip halka iç hayatta daha fazla serbesti verilmesi gayesini takip ediyorlardı. İstisna olarak üzerinde bırakmayan bir harbin başlıca sahnesi olan, imparatorluğun daimi ve muazzam bir kıslası haline gelen, başı bozuk askerlerle dolan ve harp neticesinde sefalete düşerek iptidai mağaralar devrine dönen Belorusya Cumhuriyeti yeni harp hazırlıklarına artık soğukkanlılıkla bakamıyor ve infialini gösteriyordu.

Bir tek odasında beni bir gün için barındıran Minsk'li bayan öğretmen beni halisüddem bir İvan zannederek şöyle dedi: "Ne harbi olursa olsun, ondan en çok eziyet çeken biz Beloruslular, başkalarının eliyle ateş söndürmeğe alışmış olan siz Moskovalılar değil! Moskovayı kimse yağma etmiyor, sizin kadınlarınız kâh Sovyet askerleri, kâh Alman askerlerinin tecavüzlerine maruz kalmıyorlar, sizleri evlerinizden sokağa atmıyorlar, sizin evlerinizi harabeye çevirmiyorlar, biz ise artık bütün bunlardan bıktık ve bizi rahat bırakırsanız daha iyi olur. Moskovanızda oturun, Stalininizi sevmekte devan edin, biz derdimize kendimiz de bir çare buluruz."

Kendisine şunu sordum: "Bütün bunlar Ponomarenko'ya niçin söylenmiyor?"

Bayan öğretmen şu kısa ve veciz cevabı verdi: "Belorusya ona vız gelir!" Moskovayı son Ukraynalıya, son Belorusya, son Kafkasyalıya ve Baltıkliya varıncaya kadar müdafaaya amade bulunan Ponomarenko'yu bundan daha iyi karakterize etmek mümkün değildir.

Onun bu defa da, Belorusya vatanperverliğine ve milletçiliğine benzeyen her şeyi vahşiyane bir zulümle kan ve ateş içerisinde yok etmiş olmasına bunun için hayret etmemeli. Bu hareketi bittabi baş diktatörlerin takdirine mazhar oldu ve Ponomarenko yüksek oligarşinin en kudretli azalarından biri haline geldi.

Ponomarenko'nun en yakın muavini SBK(b)PMK üyesi ve Kadrolar İdaresinin başkanı N. N. Şatolin'dir. Daha iyi tahsil görmesine, daha akıllı ve temkinli olmasına rağmen o da patronu gibi adi ve bayağıdır. Bu iki adamdan birinin emri olmadıkça hiç bir bakan, hiç bir sefir, hiç bir mareşal ve devletin siyasi veya askeri mühim makamını işgal eden hiç bir şahıs tayin, azil veya nakledilemez. Ponomarenko devlet çapında bir insan değildir. Ondan hiç bir orijinal buluş veya yenilik beklenilemez. O sadece efendilerinin iradelerini yerine getiren ve görüş ufuku Lenin ile Stalinin kitaplarıyla tahdit edilen bir icracıdır.

M. A. Suslov

Aslen Rus olan M. A. Suslov diktatörlerin en gencidir. 1946 yılına kadar şarada işçilik eden bu adam Kremlin semasında parlamaya başlayan bir yıldızdır ve hamisi bulunan İdanov'un itimatına layık olduğunu göstermiştir.

SBK(b)PMK'nin propaganda ve ajitasyon şubesi başında bulunan Suslov'un emrinde binlerce kabiliyetli marksizmlenin nazariyecisi ve feylesofi, dünyanın başlıca lisanslarında neşriyat yapan radyo istasyonları baskıları bazen 30.000.000 i bulan 7000 den fazla gazete, merkez komitesiyle partinin cumhuriyet, eyalet, bölge ve şehir komiteleri nezdindeki konfransçılar kolektifi, propaganda kadrolarıyla Kominform neşriyatı, gayri mahdut maddi menbalar, bütün Sovyetler Birliğini saran sansür sebekeleri ve saire ve saire vardır.

Suslov idaresinin cevap veremeyeceği bir tek sual yoktur. Cevaplar ekseriya yalandan ibarettir ve simsiyahın bazen bembeyaz olarak gösterilmesi de sık sık vakidir. Fakat Sovyetler Birliğinde ideolojik propagandadan maksat da esasen

halkı en sayanı hayret uydurmaları dahi inandırmağa mecbur etmektedir.

Sunu itiraf etmek lazımdır ki Sovyet propagandası bunda, Göbels'in propaganda nezaretinden çok daha fazla muvaffak olmaktadır. Suslov Sovyet Göbels'idir.

Bu propagandanın genel hattı neden ibarettir? Bunun esasları daha Jdanov tarafından tayin edilmiş olup basit tezlerle istinat etmektedir: Rus milleti bütün milletlerden üstündür; sanayi istihsalâtı ve bunda elektrik cereyanını kullanmağa ilk defa Ruslar başlamışlardır; elektrometalurjiyi ilk defa Ruslar bulmuşlardır; elektrik motorunu ve ilk elektrik trenini Ruslar icat etmişlerdir; elektrik tenviratı Rus buluşudur; radyo Rus icadıdır; telefon Rus icadıdır; telgrafı Ruslar icad etmişlerdir; lokomotif Ruslar icat etmişlerdir; radar Rus dehasının eseridir; ilk köprüleri Ruslar kurmuşlardır; kâğıt Rusya'da doğmuştur; paraşüt Rusya'da icat edilmiştir; tayyare motorunu Ruslar icat etmişlerdir; mitralyöz Ruslar tarafından bulunmuştur; tepkili uçak Rus kafasının mahsulüdür; Rus amelesi dünyanın henüz görmediği bir insandır; Rus, küreler üzerinde, en lüzumlu bir insandır; bunun için de Sovyetler Birliği beşeriyet tarafından elde edilen bütün fikri servetlerin tarihi mirasçısı olarak terakkinin ve medeniyetin başında bulunuyor; Sovyet demokrasisi beşer tarihinin bütün büyük meselelerini halletmiş ve bütün dünyada en ileri siyasi bir sistem olarak, artık sarsılmaz bir surette yerleşmiştir; dünyada SSCB kadar sağlam ve mütekâmil bir devlet yoktur ("Bolşevik" gazetesi 24—1948, 20—1947 — "Pravda" gazetesi 4. 1. 46 — "Oktyabr" gazetesi No 5—1948 ve sairine bak.); "kapitalist" dünyada her şey fena ve çürük — SSCB'nde her şey iyi mütekâmilidir. Kısaca: Ruslar, Ruslar, Ruslar, Russland, Russland — Über alles.

Rusculuk ve rusomanî — Suslov'un dirijörlüğü altındaki ideolojik hayatın ana prensipleri işte bunlardır.

Dünya komünizminin balâvasıta şefi olmak hasebiyle, Suslov her yere Stalin'in şu fikrini aşıyor ki, "dünya ihtilâli"

nin muvaffak olması için sosyal-demokratları tasfiye etmek lazımdır. "Kardes" komünist partileri taktığı bundan doğmuştur: sistematik bir surette yalan haberler nesri ve iftira yoluyla sosyal-demokratları gözden düşürmek, içeriden vurmak, işçi sınıfını ondan ayırmak ve komünist partilerinin kuvvetini sosyal-demokratların hesabına kurmak.

Diğer taraftan Suslov, "kardes" komünist partileri hakkında, Stalin'in şu meşhur tezini dakik bir ihtimamla tatbik etmektedir:

"İnkılâpçı (ancak) kayıtsız, şartsız ve açık bir surette SSCB'ni müdafaya ve korumaya hazır olan bir kimsedir, zira SSCB dünyada ilk proleter devlettir; enternasyonalist (ancak) kayıtsız, şartsız ve açık bir surette SSCB'ni müdafaya ve korumaya hazır olan bir kimsedir, zira SSCB dünya ihtilâl hareketinin fışsıdır" (Stalin, "Bolşevik" No 14—1949).

Vaziyeti ve mevkii itibarile Suslov'un nazariyeci ve feylesof olması lazım gelirdi — o da öyle olmağa çalışıyor — fakat onunla Buharin arasında Stalinle Lenin arasındaki fark kadar büyük bir fark var. Kremlin semasında onun bir yıldız olarak "parlaması" Buharin çapında insanların artık oralarda mevcut olmamasındadır. Güzel ve kandırıcı bir surette konuşmakla beraber, her şeyi Sovyetlere mahsus bir taraflı ve dar çerçeveden görüyor.

Stalin devrinin mahsullerinden olduğu için ikinci kuşaktan inkılâp neslinin bütün "meziyetleriyle" yoğrulmuştur ve "Stalin" kelimesi onda bütün Havva ve Ademlerin, erişilemeyecek insan üstü bir dehanın, bütün ilimlerin, hikmetlerin, demokrasilerin, sosyalizmlerin ve komünizmlerin en yüksek mucidinin müshahas timsal tesiri uyandırır. Çok iyi bir menbadan biliyorum ki, Stalin onu, Leninin, Buharinin saydığı gibi, sayıyor. Bunun için, "hikmetlü şef" in "siyasi vasiyetnamesi"nde onun hakkında oldukça medhedici sözler bulunacağı düşünülebilir.

Ben Suslov'la ancak iki defa — o da kongrelerde — görüşmüştüm. Bu da şüphesiz kendisi hakkında daha etraflı ka-

Buna rağmen
Ne perşipin ki bu işle
nin sosyal demokrasileri öze
Kafkasya'da Türkiye'de
komünistlerin saldırmaları

Kırtçısı seviye itelecek
ve bir şey olamaz.

rakteristik vermek için kâfi değildir. Fakat kendi müşahedelerimi partinin merkez komitesindeki yakın mesai arkadaşlarının sözleriyle telif edince şu kanaate geldim ki, ileride, eğer mühim bazı hadiseler cereyan etmezse Suslov, Stalin ve Molotov'dan sonra, ya baş diktatör, ya iki numaralı diktatör ve yahut da ağırlıklı ihtimal olarak, Hariciye bakanı olacaktır.

Şimdilik ise o, Stalin-Molotov diktatörlüğünün temel taşlarından ve bütün dünyadaki huzursuzluğun başlıca umillerinden biridir.

A. N. Kosigin

Malûm olduğu ve hile SSCB "müsavî hakları malik" 16 müttelik cumhuriyetten müteşekkildir. Bunlardan R.S.F.S.C. (Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti) arazi ve nüfusu itibarıyla diğerlerinden daha büyük olup imparatorluğun nüvesini teşkil etmektedir. Bu bakımdan, 1940 yılına kadar, RSFSR'nin Halk Komiserleri Heyeti (Bakanlar Heyeti) Başkanlığı mevkiini, teşkilâtçılık kabiliyetleriyle tanınmış olan eski profesyonel inkılapçılar işgal ederlerdi. Bütün bu amdamlar ya öldürülmüş veya temerküz kamplarına atılmışlardı. RSFSR'nin Halk Komiserleri Heyeti başkanlarından hiç birisinin anayasada gösterilen müddetin hitamına kadar mevkiinde kalmadığı ve mesleğinde ilerilemek ihtimali bulunmadığı, herkesin malûmu olan bir keyfiyetti.

Kendisinden biraz sonra bahsedeceğimiz Bulganin ile A. N. Kosigin bunda istisna teşkil etmektedirler. 1904 doğumlu olan Kosigin milliyeti itibarıyla Rûstur ve Ekim ihtilâli hakkındaki bütün malûmat kitaplarda okuduklarından ibarettir. Partiyeye sovyet rejimi kurulduktan bir hayli zaman sonra girmiştir.

1939 yılına kadar, Molotov'un idaresindeki SSCB Halk Komiserleri heyeti idarelerinde basit bir memur olarak çalışan bu adamı her günkü mesai arkadaşlarından başka kimse tanııyordu. Bunun için, bir gün, RSFSR Halk Komiserleri Heyetinin başına Kosigin adında birisinin

getirildiğini gazetelerde okuduğumuz zaman hayretler içerisinde kalmıştık.

Kosigin sadece anayasada gösterilen müddetin hitamına kadar bu vazifeyi muhalaza etmekle kalmadı fakat aynı zamanda SSCB Bakanlar Heyeti Başkan muavini ve Politbüro üyesi de oldu. Şimdi o, bütün hafif endüstri ve Maliye Bakanlıklarıyla idarelerinin mutlak hâkimi olup Politbüronun üzerinde tesir ve nüfuzu bulunan kudretli bakanüstü-diktatörlerden biridir.

Muavinleri onu kabiliyetli bir teşkilâtçı, fakat aynı zamanda, kibiri, inatçı, kaba ve memurlarıyla iyi münasebat temin edemiyen bir adam olarak tasvir ederler. Kosigin, hâkim millete mahsus emperyalist psikolojinin ve garyı-rus milletlerin istiklâl temayüllerine karşı olan nefretinin esiridir. SSCB ne henüz ilhak edilmeyen her millet -Molotova ve Bulganine olduğu gibi — ona da Rus milleti için bir tehlike şeklinde görünür.

Kosiginin umumi bilgi seviyesi pek de yüksek değildir. Onun nutukları, bir kâğıt olarak, "SBK (b) P nin kısa tarihi" namındaki sathî eserin esasları üzerinde kurulur. Çok mühim makama çok erken geldiği için kültür vematûmatını arttırmaya vakit bulamamıştır. Siyasî parti, matbuat, kelâm ve sair hürriyetleri havi bir demokrasinin mevcut olabileceğini bir türlü idrak edemiyor, "kapitalist" olan her şeye karşı nefret gösteriyor ve birisi ona itiraz veya Sovyet nizamını tenkid ederse âdeta kudurmuşa döner. Ona minyatürde Molotov adı vermek yarılmaz. Kosigin'in, Molotov'a kör sadakatı dolayısıyla, Stalin tarafından pek de sevilmediğine dair bir çok amareler mevcuttur ve bu, "siyasî vasiyet-name" de, onun karakteristiği üzerinde tesirini gösterebilir.

N. M. Şvernîk

Milliyeti itibarıyla Rus olan Şvernîk 1888 yılında doğmuş ve 1903 yılında partiyeye girmiştir. Profesyonel bir inkılapçı ve ihtilâlcidir. 1934 yılındanberi SBK (b) P merkez komitesi üyesidir. 1940-46 yılları arasında RSFSR Yüksek

Sovyeti ("Meclisi") riyaset divanı başkanıydı ve 1946 dan itibaren de SSCB Yüksek Sovyeti ("Meclisi") riyaset divanı başkanı ve Politbüro namzedidir.

Oportünist prensipsizliğin profesyonel ihtilâlcilere bile ne kadar sirayet ettiğini Svernik'in misalinden görmek mümkündür. Büyük bir muhalefetin hüküm sürdüğü siyasi mücadele esnasında, eski inkılapçılardan bir çoğu inkılâbın gültüğü idealleri ve parolalarını tarihin çöp tenekesine atmak ve Stalin-Molotov-Kirov "üçler"inin her dediklerini bilâkaydırsarı kabul etmek istemiyorlardı. Bunlar arasında Svernik de vardı.

Buharin gizli bir toplantıda onun hakkında şöyle diyordu: "... Burada yoldaş Svernik'den de bahsedildi. O ne ettir, ne de balık. Vaziyeti asla düşünmeden ve hiç bir şeyi mütalaa etmeden, o anda daha fazla iktidara ve daha fazla kuvvete malik olan kimselere katılır."

Rikov'da onun hakkında sunları söylemişti: "Yoldaş Svernik anlayamamazlık ve idraksizlik hissi uyandırıyor. Onun sözlerine nasıl ve neden itimat edebileceğimizi doğrusu bir türlü anıyamıyorum."

Svernik, artık hiç bir iddiası olmayan disiplinli bir icracıdır. Onun dış siyaset üzerindeki tesir ve nüfuzu sıfırdır. Bu gün Stalin kuvvetli ise ona sadıktır. Yarın Molotov veya Beriya (bu da mümkündür) kuvvetli olurlarsa onlara da aynı nispette sadık olur.

Svernik'in nutukları herkese malûm olan sözlerin mütemadi tekrarı ve Staline karşı meddahlıklarla doludur. Nutkunu peşinen bir kâğıda kaydetmeden konuşmaz; partinin genel hatına aykırı veya Stalinle Molotov'ı kızdırabilecek fuzuli bir söz söylemekten fena halde korkar. Bazen kendi ayak seslerinden korkuyormuş hissi veren ürkek bir hali vardır.

Sunu hatırlamak icap eder ki, muhalif Zinovyyevci ve (bilhassa) Buharinci cereyanların ileri gelenleri Svernik'i işçi sınıfına hiyanetle itham etmişlerdir. İtham ağır olmakla beraber ciddi esaslara müstenittir: 1930 yılına kadar Sendakaların başında bulunan eski inkılapçı ve Politbüro üyesi Tomski'yin bütün yakın mekâf arkadaşlarını, "üçler"e yararlanmak için sendikalardan "lemizleyen" Svernik olmuştur.

Bu satırların müellifinin de iştirak ettiği bir toplantıda, Moskova, Leningrad ve diğer bölgelerdeki muayyen işçi gruplarının damadagın, siirgun ve idam edilmesi mesuliyeti Buharinin teklifi üzerine, haklı olarak şahsen Svernik'e yükletilmişti.

Nihayet sunu da hatırlamak lâzımdır ki, işçileri fabrika köleleri haline getirmek maksadıyla çıkarılan ve işe 20 dakika geciken işçilere idari disiplin cezaları verilmesini, 20 dakikadan fazla gecikenlerin de mahkemeye sevklerini mecburi kılan kanun Molotovla Svernik tarafından imzalanmıştır. O zamanki muhalefet grubu kendisini bu sebeplerden dolayı "işçi sınıfının düşmanı" olarak vasıflandırmış ve bu hususta icap eden karar çıkarmıştı.

Mürteri Politbüro'ya hizmet etmekte gösterdiği sadakat ona devlet meratip silsilesinin yeni yollarını açmış ve kendisini, anayasa dışarıyatına göre, en yüksek devlet makamına ulaştırmıştır. Hakikatte ise Kremlin "Olemp" inde iktidarı ondan daha az olan bir insan yoktur.

Politbüro'nun diğer üzalarıyla namzetleri bir sıra bakanlıkların ve idarelerin hakiki hâkimleridir. Svernik'e ise ... mükâfat tevzîl ve ilimatın emellerin kabulu işi bırakılmıştır. Fakat şundan şüphe edilmemelidir ki, "siyasi vasiyetname" de onun hakkında mükemmel bir karakteristik verilecektir: Stalinlerle Molotovlar için böyle adamlar iyi bir buluştur.

Katliâm nasıl vukubulmuştu

Yazan: A. Terk

Daha 1943 yılının ilk yarısında, yani cephe hattının henüz Kafkasya hudutlarından pek de uzakta bulunmadığı sıralarda, Şimalî Kafkasya ve bilhassa Çeçen-İnguş Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, NKVD (Dahili işler halk komiserliği) ordularıyla dolmağa başlamıştı. Ahaliye, bu tedbirin cephe gerisine indirilebilecek düşman birliklerine karşı petrol menbalarıyla mühim nakliyat yollarının muhafazası ve aynı zamanda dağlarda otomobil yollarının inşası için alındığı söyleniyordu. Bu izahat hiç bir şüphe uyandırmıyor ve ahali sükûnetle günlük mesaisine devam ediyordu.

Ertesi yıl, kızılordu bayramı arifesinde, halkı bu bayramda mutad olan merasime davet etmek için yine her tarafta ilânlar yayıldı. Herkes zannetti ki, yine halk meydanlarda toplanacak, birisi kürsüye çıkacak, Politbüro âzalarından müteşekkil bir riyaset divanı seçilmesini isteyecek, sonra da her şey normal seyrini takip edecek: hatipler kızılordu hakkında sitayişkâr söz söyleyecek ve nutuklarını Staline karşı mutad meddahlıklarla "süslüye" cekler.

Fakat bu defaki mitingler diğerlerine asla benzemedi ve halk korkunç bir inkisarı hayalle karşılaştı. Hâdisenin nasıl cereyan ettiğini İnguş köylerinden birindeki misalinden alalım.

NKVD albayı kürsüye gelerek: "Vatandaşlar" diye söze başladığı zaman herkes yerinde dona kaldı. Zira Sovyetler Birliğinde böyle hallerde "yoldaşlar" diye hitap edilir. Albay sözlerine şöyle devam etti: "Esas mevzua girmeden evvel peşinen şunu haber vereyim ki miting NKVD birlikleriyle çevirilmiştir ve bütün firar teşebbüsleri derhal ve yerinde kurşuna dizilmekle cezalandırılacaktır.

Vahşi ve korkunç sözler. Ahali neye uğradığını bir türlü anlamıyor, hatta bazıları bunu kaba bir şaka zannediyor-

lardı. Fakat albay elini havaya kaldırarak başı üzerinde bir daire çizdi. Bu bir işaretti: etraftan mitralyözler çakırdayarak onun sözlerini teyit etti. ve kürsünün yanı, bir anda, makineli tüfeklerini halka çeviren bir sürü askerle doldu.

Bir kaç kişi hançerlerini çekerek albayın üzerine atlamağa teşebbüs ettiler de makineli tüfeklerin ateşi onları bir anda yere serdi. Birisi firara kalktı ise de onu da mitralyöz ateşi biçti. Genç bir İnguş mitralyözcünün üzerine atladı, fakat aynı akıbete uğradı, ahali dehşet içerisinde yerinde dona kaldı.

Sağ elinde tabancasını, sol elinde de milli emniyet komitesi Politbürosunun kararnamesini tutan albay sözlerine devam etti:

Adil ve âkil Stalin siyaseti sizin çok milliyetli sosyalist vatanında inkişaf etmeniz için her şeyi yaptı" . . . Bu sözleri aynı mealde diğer cümleler takip etti. Herkes, başı önde, bu mutad sözleri sessizce dinliyordu. Fakat albay bütün Çeçen-İnguşları "Alman faşist müstevli-lerle teşriki mesai" suçıyla itham edince bütün ahali bir ağızdan bağırmağa başladı: "Yalan! İftira! Doğru değil! Biz Almanlara yardım etmedik!"

Bütün miting bir anda coşkun protesto sesleriyle doldu. Bir çokları yeniden albaya sokulmağa çalıştılar. Fakat o eliyle yeniden bir işaret yaptı ve makineli tüfekler yine herkesi susmağa icbar etti.

Albay, korkunç sözlerinin zeykini bizat tatmak istiyormuş gibi ağır ağır devam etti: "Millî emniyet komitesinin ve Sovyet hükümetinin kararnameleleri mucibince, Çeçen-İnguş Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti bu andan itibaren lâğvedilmiş bulunmakta, bütün ahali mevkufl sayılmakta ve derhal hükümet tarafından gösterilen yerlere sürülerek toprak ve malları Sovyet devletinin mülkiyetine geçmektedir" . . .

Cellât, bunu müteakip, Cumhuriyetin bütün şehir ve kasabalarında, Çeçen-İn-

guş ailelerinin istasyonlara sevkine başlandığını ve her ailenin yanına ancak 40 kilo bagaj alabileceğini ilân etti.

Halkın önünde, kolunu Almanlarla harpte kaybeden uzun boylu bir Inguş binbaşısı duruyordu. Göğüsünü dolduran madalyalar, onun harpte gösterdiği kahramanlıkların nişaneleriydi. Söylenen korkunç sözleri büyük bir sükûnet ve soğukkanlılık içerisinde dinlemişti. Fakat NKVD albayı sözlerini bitirdiği zaman o, ölümlerle yaralıları bir nazar attetti, yegâne eliyle ağlayan bir kadının sırtını okşadı ve kürsüye doğru yürüdü. Albaydan söz istedi ve cevap beklemeden halka şöyle hitap etti.

"Kardeşlerim. Görüyorsunuz ki bir kardeşiniz olan ben, Almanlarla harpte kolumu kaybettim. Benim gibi kan dökmüş ve canını vermiş bir çok Kafkasyalı var. Şimdi bize diyorlar ki, besikteki çocuktan en yaşlı ihtiyara kadar hepimiz hainiz. Bu doğru değildir. Biz vatanımıza hiyanet etmedik! Bizimle ne yapmak istediklerini işitiyorsunuz. Bize nasıl muamele edildiğini görüyorsunuz. Çatlık devrinde bize nasıl muamele edildiğini hatırlıyoruz, Sovyet hükûmetinin bize nasıl muamele ettiğini hatırlıyoruz . . ."

Albay ona susmayı emretti. Fakat malûl Inguş binbaşısı göğüsündeki bütün madalyaları söküp cellâdın ayakları dibine attı ve devam etti: "Silâh başına kardeşler! Kendimizi cellâtların eline diri olarak vermiyelim" . . .

Albayın tabancası kahraman binbaşısı yere serdi. Bir kadın baş örtüsünü çıkardı ve elbisesini göğüs yerinde yırtarak, çılgın gözlerle albayın üzerine doğru yürüdü ve bağırdı: "Ateş et Rus, ateş et!"

Makineli tüfek ateşi onu da ebediyen susturdu. Bu toplantıda, binbaşı ile zavallı kadının akıbetine daha bir çok kimseler duçar kaldılar. Bu toplantı korkunç ve feci idi.

Bu toplantıya benzer toplantılar, aynı saatte, Cumhuriyetin diğer bütün şehir ve kasabalarında da oluyordu. Cumhuriyetin başkendi olan Grozni şehrinde bütün ahali ile birlikte, bütün hükûmet,

bütün meclis ve bütün parti komiteleri mensupları da toptan tevkif edilmişlerdi.

Barbar rejim bu faciayı çoktanberi hazırlıyor ve icabeden bütün tedbirleri alıyordu. Bütün demiryolu istasyonları, telgraf, posta, banka, radyo istasyonları bir anda işgal edilmiş ve başlayan korkunç katliâm haberi uzun zaman Cumhuriyet dışına sızmamıştı.

Bütün bu yerleri ben bilâhare gezmiş ve korkunç vahşetin feci neticelerini bizzat müşahade etmek imkânını bulmuştum. Sürgünden evvel NKVD haydutları kocaların ve babaların gözleri önünde eşlerin ve kızların namuslarına tecavüz ediyorlardı.

Bilâhare, dağlardaki partizan harekâtına iştirak eden şimalî Kafkasyalılardan biri bana şunları yazıyordu: "Sürgün ve imhaya bir dereceye kadar tahammül etmek mümkündü, fakat Malenkov ile diğerleri bilsinler ki, Şimalî Kafkasya analarımıza, zevcelerimize, kızlarımıza ve hemşirelerimize yapılan hakaretleri hiç bir zaman affetmeyecektir" . . .

Sürgün feci şartlar içerisinde vukubuluyordu. Şimalî Kafkasya demiryolu şebekesinin ana hattında seyrüsefer durdurulmuştu. Hayvan nakline mahsus vagonlardan ibaret katarlar günlerce yollarda duruyordu. Kamyonlar mütemadiyen yeni sürgünler getiriyor, muhafızlar mütemadiyen ağlayan yeni kitleleri kovuyorlardı. Kızıl cellâtlarda gayet sert kaideler var: yana doğru atılan bir kaç adım firar teşebbüsü sayılıyor ve muhafızlar böyle hallerde haberdar etmeğe dahi lüzum görmeden, ateş ediyorlar. Böyle meş'um adımlar kim bilir ne kadar atıldı. Bunu kat'iyetle hiç kimse söyleyemez. Malûm olan bir şey vardır ki, o da sürgünlerin yollarda on binlerce kurban verdikleridir.

Katar şefleri sürgünleri, tıpkı hayvan naklinde olduğu gibi, sayarak "tane tane" kabul ediyor ve isimleri havi listeye dahi lüzum görmeden onları hayvan vagonlarına dolduruyorlardı. Anne bir vagona çocuklar diğerine koca bir katarla karısı başka birisine sokuluyorlardı. Hakaret, tezlil, zorbalık burada da devam ediyor, kadınlar da erkekler gibi

dövölüyorlardı. Cellâtlar kadınların şeref ve hicap hislerine asla aldurmuyorlardı. En adi sokak küfürleri ile kızıl tethiş kurbanlarının hıçkırıkları yekdiğerine karışıyordu.

Nihayet vagonların kapıları mühürleniyor, sahanlıklara mitralyözler yerleştiriliyor. Bütün Şimali Kafkasyanın demiryolları üzerinde canavar-katarlar ilerlenmeye başlıyor. Tekerleklerin gürültüsü canharas hıçkırıkları boğuyordu: mağrur Şimali Kafkasya ağlıyordu, kahrâman bir millet ağlıyordu, Kafkasyanın heybetli dağları, dereleri, ovaları ağlıyordu.

Farzedin ki, bütün Iskoçya veya Wells hayvan vagonlarına doldurulmuş, meçhul ve korkunc bir akıbete doğru götürülüyor!

Önde -Kremlin canilerinin vahşi emrini yerine getiren zalim cellâtlar kadar zalim bir istikbal; geride -vatan, sevgili dağlar, ovalar, bir çok cedlerin mezarlıkları, camiler, köyler, şehirler ve burada çılgınca dolayan aç köpeklerle kediler.

Bir çok kimseler vagonların içerisinde intihar ettiler, bir çok kimseleri soğuk, açlık ve ruhi ızdıraplar öldürdü. Emzikteki çocukların yüzlercesi annelerinin göğüslerinde can verdi...

Aşağı Volga boyu bölgesinde canavar-katarlar durduruldu ve Şamilin kahrâman evlâtları vagonlardan indirildi. Bunu Çar I nci Pol'in, bir zamanlar, hoşuna gitmeyen bir alaya verdiği meşhur emir takip etti: Sibiryaya, mars!

Katliâmın sebepleri

Yazan: Nureddin GOLBAÇ

26 Haziran 1946 da bütün Sovyet gazeteleri R.S.F.S.C. (Rusya Sovyet Federativ Sosyalist Cumhuriyeti) Yüksek Sovyeti Prezidyum Başkanı Bahmurov'ın aşağıdaki resmi beyanatını neşrettiler:

"Büyük anayurt harbi esnasında bir çok Çeçenlerle Kırım Tatarları, Alman ajanlarının teşvikiyle, Almanlar tarafından teşkil olunan gönüllü birliklerine dahil olarak, Alman ordusuyla birlikte, kızılorduya karşı müsellâh mücadeleye girişmişlerdi. Bunlar, Sovyet iktidarı ile cephe gerisinde mücadele etmek maksadıyla, Alman idaresi altında çeteler kurmuşlardı. Çeçen-İnguş Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ahalisinin esas kitlesi bu vatan hainlerine karşı mukabil tedbirler almamıştır. Bununla alakadar olarak Çeçenlerle Kırım Tatarları Sovyetler Birliği'nin diğer bölgelerine göçürülmüşlerdir."

Şimali Kafkasyada ve Kırında, caniyane bir hesaplara ika edilen korkunc imhanın resmi tefsirde gösterilen sebebi işte budur.

Şimali Kafkasya'da Çeçen-İnguş bölgesi ahalisi ve Astrahan çöllerinde de Kalmuklar imha edilmisti.

İlkçağ barbarlarına lâyik olan bu resmi vesika üzerinde derin derin düşünmek icabeder.

Demek ki, bu vahşiyane hareketin sebebi harp içerisinde düşmana yardımınıs. Fakat bu yardımda kim bulunuyordu? Bütün ahali mi?

Bu iddiayı Bahmurov dahi ortaya atmak cesaretini gösteremedi. Onun iddiasına göre kabahatlılar "bir çok" ları idi. Fakat bu gayri vazih "bir çok" anlamına ne miktar dahil etmek lazımdır?

Çeçen, İnguş, Karaçay, Balkar bölgeleri ahalisinden Almanlara yardım edenlerin miktarı, nispet olarak, SSCB'nin diğer halklarından fazla değildir. Almanların saflarında harbeden gönüllüler bilhassa harp esirleri arasında toplanmıştı. Bunlar arasında Çeçen-İnguşlarla Karaçay-Balkarların nispeti Sovyetler Birliğinin diğer milli gruplarından fazla olamazdı. Binaenaleyh "hainler" in miktarı bir kaç yüz ve nihayet bir kaç bin kişiyi geçemezdi.

Çeçen-İnguş bölgesine Almanlar zaten girmemişlerdi ve ancak onun hudutlarına kadar gelebilmişlerdi. Balkar ve Karaçay bölgeleri ise Almanlar tarafından

ancak kısmen işgal edilmisti. Şimali Kafkasya'nın bütün dağlık kısmı aylarca cephe hattını teşkil ediyor ve bina-naleyle, buraları, çete hareketleri için müsait bir saha arz etmiyordu. Fakat bu-ralarda böyle bir çete faaliyeti yapılsay-dı bile, bütün silâhları ellerinden çoktan alınan ve dededen kalma paslı hançer-lerden başka bir silâha malik bulunmay-an ahali bu faaliyete karşı nasıl muka-bil tedbir alabilirdi? Ve bu cetelere kar-şı mukabil tedbir kadınlar, çocuklar ve emzikiye yavrular nasıl alabilirdi? Sivil ahalinin o zamanki ekseriyetini bunlar teşkil etmiyorlar mıydı?

Demek ki bir kaç kişinin kabahatı için Kremlin cellatları bütün ahaliyi toptan tecziye etti. "Dünyanın en ileri mem-leketi" ve hükûmeti de "dünyanın en insani hükûmeti" olmak iddiasında bu-lunan bu diyarda orta çağların en vahşi usulleri işte böyle tatbik oluyor...

Bahmurov tarafından ileri sürülen se-beplerin barbarca bolşevik tedbirlerinin hakiki sebepleriyle bittabi hiç bir ala-kası yoktur. Bizce bolşevizm, Çar hükû-metleri tarafından Kafkasya'da yürütü-len siyasetin sadık bir devamcısı oldu-ğunu bu münasebetle bir defa daha is-pat etmiş ve harp ona, bu siyasetin de-vamı için, münasip bir fırsat vermiştir.

Şimali Kafkasya'da halkın topyekûn imhasına bundan evvelki Rus hükûmet-leri zamanında başlandığını unutmadık. Kafkasya harbi hakiki bir imha harbi idi. General Renekampf'in, Osetya sefe-rine girişmesinden evvel Moskovadan aldığı talimatta şöyle diyordu: "Osetin-leri imha etmeli ve ancak boyun eğen-lere aman verilmelidir, bunları karıları ve çocuklarıyla esir almalı, evleri ise, diğerlerine ibret olmak üzere, hak ile yeksan edilmelidir."

Geçen asrın başında Kafkasya'daki Rus ordularına kumanda eden Çiçya nov aynı arzuyu daha "veciz" bir surette izhar ediyor, Çar ve Belokan bölgeleri (Zakatala) ahalisine gönderdiği mesajda şunları yazıyordu: "Ben gelince görürsü-nüz, o zaman evlerinizi yakacak, çocuk-larınızı karılarınızın kanılarını söke-ceğim..."

Şimali Kafkasya köyleri kanlı muhare-

beler neticesinde ele geçince, sağ kalan-ları Ruslar tamamen katlediyorlardı. Bü-yük Rus şairi Lermontov bizzat iştirak ettiği muharebelere dair yazdığı bir şi-irde şunları yazıyordu: "Mütevazî mes-kene galip süngüsüyle yirtıcı bir hay-van gibi dahyor iltihaplarla çocukları öldürüyor - masum kızlarla genç anne-leri kanlı elile okşuyor."

Kafkasya harbinin sonunda, Şimali Kafkasya'nın hemen hemen bütün ovalık kısmı yerli halktan "temizlenmişti". Sevkülceysi bütün mühim noktalara Rus-lar yerleştirilmişti. Memleketin batı kıs-mında katle halinde katliâm yapılmıştı. Köyleri Soçi muntakasında bulunan Ubih kabilelerinden Kafkasya'da bir tek insan kalmamıştır.

Rus hükûmeti Batı Kafkasya'nın ahali-sini sürgün ederken kendisini bu hare-kete icbar eden sebepleri inkâr etmiyor ve açıkça söylüyordu ki, bu, Karadeniz sahillerini emniyet altına almağa mâtufl sevkülceysi bir tedbir ve sadakatından şüphe ettiği ahaliyi oradan uzaklaştır-mak niyetindedir.

Halkın topyekûn olarak imha edildi-ği bu ilk olayda Şimali Kafkasya bir mil-yondan fazla ahalisini kaybetti.

Şimali Kafkasya'nın bundan yüz yıl evvel geçirdiği bu büyük milli facianın sebeplerini, işte böylece, Rus emperya-lizminin sevkülceysi hesaplarında ara-mak lazımdır.

Şimali Kafkasyalıların bu defaki ikinci imhalarında da Sovyet emperyalizminin aynı askeri sevkülceys mulâhazalarla hareket ettiğinde şüphe yoktur.

Sürgün ve imhanın vukubulduğu yer-ler Şimali Kafkasya'nın girilmesi en güç olan ve ahalisinin en az "sovyetleştiril-miş" bulunduğu yerlerdi. Bu bakımdan buranın ahali, dıştan gelen tehlike an-larında Ruslar için hiç bir emniyet ga-rantisi sağlamıyordu.

Fakat bu taktirde bile, Çeçen-Inguş ve Karacay-Balkar bölgeleri ahalisine karşı işlenen korkunc mezalim nasıl haklı gö-sterilebilir?

Dünya efkârı umumiyesinin vicdanı cenileri nefretle takbih etmeli ve dünya şaleli onları lüyük oldukları cezaya çaptırmalıdır.

1. Kafkasya'da ahali'nin topyekûn imhasına sebep olanlar...
2. Kafkasya'da ahali'nin topyekûn imhasına sebep olanlar...
3. Kafkasya'da ahali'nin topyekûn imhasına sebep olanlar...

İkinci dünya harbinde Azeri gönüllülerinin irtibat heyeti (Verbindungsstab) reisi

A. Fethalibeyli-Dudanginskiye açık mektup

Yozan: S. Tekiner

Ankara'da iken teşkilimi düşündüğünüz müstakbel Az. Milli Birliği Meclisi'nin tasarı halinde bulunan tüzük ve programından, üzerinde etüdler yaparak mütalaa beyan etmek üzere, bir nüsha da bana göndermistiniz. Size yolladığım cevabî mektupta, içinde bulunduğumuz müsait, fakat müsait olduğu kadar da ciddi ihtimam talep eden nazik durumun geniş tahlilini yaptıktan sonra tuttuğunuz yolun Milli Birliği değil, Milli nifağı intaç ettirerek, özel milli menfaatlerimizin ihlâl edilmesine müncer olacağını vazih ve kesin bir lisanla ifade etmiş ve her zaman olduğu gibi bu sefer de sizi, Milli menfaatlerimiz icabı mantık gereğince hareket etmeğe dâvet etmiştim. Fakat ne yazık ki, artık şuur ve iradenize hükmeder bir hale gelmiş muhteris hisler, sizi muhayyel plânlarımızla kabili telif olmayan hakikatlere tahammül göstermez bir hale sokmuştur. Odur ki, mektuba karşılık vermediğiniz gibi, Almanyadan vâki "acele dâvet" üzerine hareketinizden önce benimle görüşmekten dahi kaçındınız veya buna lüzum görmediniz. Yeri gelmişken, mevzubahis tasarıda "Orijinal" bulduğum bir mesele hakkında bir iki söz söyleyeyim. Tasarıya göre Azerbaycan İstiklâl Davasıyla ilgili muhtelif meselelerde "Meclis" namına her türlü söz söylemek, fikir beyan etmek veya sözleşmeler akdetmek gibi işlerde "Sorumlu Sözcüler" tanzif ediliyorlardı. Ve ne'gariptir ki, tasarının "kanuniyet" kesbetmesini bile beklemeğe lüzum görmeden "Sorumlu Sözcüler" olmalarından şüphe etmediğim mâhut zevat 7 Kasım 1951 tarihinde Wiesbaden'de dile gelerek sözlerini

söylemişler ve tarihimize „Wiesbaden ihaneti" adıyla geçecek vesikayı imzalamakta tereddüt etmeyerek "ilk vazifelerini" yapmışlardır.

Wiesbaden ihanet aktını, sözde gayrı-rus milletlerin "Milli Teşekkülleri" namına imzalamış bulunan bir sıra meceraperestlerin cesaretleri Milli Topluluklar tarafından yer yer şiddetle protesto ve milletçe takbih edildiği bir sırada, Milli Hislere tercüman olduğu iddiasında bulunan bir kimsenin, hiç olmazsa takip ettiği yanlış yoldan dönerek Millet huzurunda af dilemesi beklenirken, "Rusya Milletlerini Kurtarma Şurası" gibi anti milli bir teşekkülün fikirlerini yayan "Svobodny Kavkaz" mecmuası için muharrirliğe başlamasıyla alfedilmek fırsatını da artık her zaman için kaçırmış oldunuz.

Hür dünya milletlerinin, Rus mahkûmu milletler üzerine dikkat nazarlarının çevrildiği ve bilhassa Amerikada "Rus mahkûmu milletleri kurtarma komitesi" gibi milli menfaatlerimize çok uygun bir teşekkülün kurulmasına teşebbüs edildiği şu mühim anda, bütün bu hâdiselerden sonra yine de, Azerbaycan namına söz söylemek "hakkını" haiz yeğâne "kanuni" teşekkülün başkanı bulunduğunuzu ilgililer nezdinde bir kere daha tebarüz ettirmeği istihdaf eden "Svobodny Kavkaz" mecmuasının 2-3 sayısındaki mâhut yazınızla, güzel Yurdumuzu daimî olarak bir Rus sömürgesi görmek isteyen beyaz Ruslar'ın pozisyonunun kuvvetlenmesine fîlen yardım ettiğinizin acaba farkında mısınız? Sözü geçen mecmuadaki yazınız mundericat itibarile zaten meçhulüm de değildi. Yanılmıyorsam, ikinci dünya sa-

vaşı sıralarında görülmüş işler hakkında teritiplediğiniz, iki sene de bende saklı bulunan hatıra defterinden alınmıştır. Fakat, arada küçük bir fark vardır ki, bu da "Rus", "Rus Emperyalizmi", "Ruslaştırma" ve şaire buna benzer kelimelerin ya hiç kullanılmamasına veya daha "müsait" ve "zülfiyare" dokunmayan kelimelerle ayez edilmesine azami ilina gösterilmiştir.

5-6 senedenberi yerli yersiz tekrar layup durduğumuz "istiklâl", "kurultay", "komite", "demokrasi", "meşru temsil hakkı", "yabancıların elile iktidara gelmek" ve sair buna benzer sözlerin, sizi tanıyanlarca yalnız siyasi ihtiraslarınızı tatmin vasıtası olarak telâkki edilmiş olduğundan asla şüphe etniye bilirsiniz. Milli istiklâl mücadelesinin ideolojik meseleleriyle ilgili bulunan kimseler ise çok defa, bir taraftan gelişmede olan milletlerarası siyasi durumu takip ederlerken, diğer taraftan da vazih bir görüş talebeden bir sıra meseleler hakkında her hangi bir fikir beyan etmekten çekinmek cihetine giderek müsait zamanı beklemişlerdi. Fakat şimdi ise, millî-hayalî menfaatlara karşı cephe alan düşman tezini desteklemeye yarayan bu son hareketiniz, Milli İstiklâl Dâvamız için ciddi bir tehlike arzettiğinden, her türlü hakikatten uzak bulunan muhayyel iddialarınızı çürüterek hakikî durumu, mümkün bütün vasıtalarla umumî efkârı aksettirmek ve bununla bazı gafillerin de iğfal edilmekten korunmasına yardım etmek artık millî, vicdanî ve vatanî bir vazife oluyor.

İşte, bu açık mektubun yazılmasını zarurî kılan sebep de budur.

22 Haziran 1941 tarihinde vukubulan Rus-Alman harbi başlangıcında Alman ordularının muzaffer yürüyüşü ve milyonlarca harp esiri almalarının sebeplerini, yalnız Stalin'in yüksek komutanlık "dehası" hakkındaki efsanelerin hakikate uymaması ve SSCB halklarının komünizm için savaşmak istememeleri ile izah ediyorsunuz. Kanaatimce, ateş ve kan üzerine kurulmuş gayrı tabii Sovyet

cemiyeti fertlerinin bilâistisna aynı görüş, düşünüş ve psikolojiye sahip oldukları fikrini telkin eden bu izahınız tamamiyle yanlıştır. Zira, Sovyetlerde daima filen hâkim olmuş büyük Rus vatanperverliği zihniyetinin tabii bir neticesi olarak, Rus ekspansyonundan gurur duyup bundan kendisi için bir şeref payı çıkarmaya çalışan bir Rus ile, millî egemenlik haklarının ve millî haysiyetinin çiğnenmesi üzerine yapılmış bu ekspansyona kin besleyen bir Azerî, Dağlı, Ukraynalı ve sair gayrı-rus arasında her hangi bir görüş, düşünüş ve ruh birliğinin mevcudiyetine asla imkân yoktur. Alman ordularının muzaffer yürüyüşünü sağlayan büyük çarpışmaların Ukrayna, Beyaz Rusya, Balık Cumhuriyetleri ve Kırım gibi gayrı-rus topraklarında vuku bularak, yalnız Smolenski, Viyazma, Briyanski, Leningrad ve Moskova gibi etnik Rus topraklarında çetin mukavemet ile karşılaşılması bu fikri teyit eder mahiyettedir.

İşte bunun içindir ki, Rus-Komünist emperyalizminin tabii düşmanı bulunan bu gayrı-rus milletlerin kuvvetlerinden faydalanmak Alman Devlet ve Kumandanlığı için zaruret oldu. Ve cephe gerisindeki muhtelif işlerde çalıştırılan veya esir kamplarında çürütülen bu mülteci ve esirlerden savaş birlikleri-lejyonlar teşkiline teşebbüs edildi.

Bu teşebbüslerde muvaffak olmak müfrit teorilere müstenit nasyonalsoyşalist ricali için pek de kolay olmayacaktır. Vakti anti Rus-komünist bir mefkûre ile mücehhez bulunan gayrı-rus mülteci ve esirlerini Rus-Komünist emperyalizmine karşı savaşlara teşvik ve sevk etmek güç bir iş değildi ama, bu kadarı kâfi değildi. Zira, Rus mahkûmu milletlerin Almanlar safındaki bu mücadelesine milletlerarası bir mahiyet vererek dünya efkârı dikkat nazarının da bu işe teveccühünü sağlamak zarureti vardı. Bunu sağlamanın yegâne yolu ise, Rus imparatorluğunun çökmesiyle birer müstakil devletler kurmuş olan milletlerin ikinci defa Rus-Komünist istilâsına uğramasıyla Hür Dünyaya sığınarak müstevliye karşı bütün vasıtalarla mücadeleyi devam ettirmiş bulunan siyasi mümessil-

lerle işbirliği yapmayı temin etmek idi.

İşte, bunun içindir ki, Alman hükûmeti Rus mahkûmu bütün milletlerin yetkili siyasi mümessillerini, o cümleden de Azeri mümessilleri olarak Bay Mehmet Emin Resulzade ve arkadaşlarını resmen Berlina davet etmişlerdi.

Vaziyet çok nazik idi. "Ustun ırk" a hayat sahası (Lebensraum) kazandırmak ve Avrupaya "Yeni nizam" (Neue Ordnung in Europa) getirmek uğrunda Mans denizinden Adriatik'e kadar kocca Avrupa işgal edilerek bu memleketlerde işgal ordularına hizmet etmekle mükellef bir çok kukla hükûmetler kurulmuş, Çehiya ve Polonya gibi tarihi devletler ise Protektorat veya Genel Vilâyet (General gouvernement) haline getirilmişti. Bundan daha vahim olan vaziyet ise, Şarkta Alman orduları tarafından işgal edilmiş memleketleri idare etmek için Şark Vilâyetleri Nezareti vücade getirilmişti.

Bütün bu şartlar içinde Almanlarla yapılacak müzakerelerden elbette fazla bir şey beklenemezdi. Fakat, tarih karşısındaki vazifesini yapmış olmak ve ezeli düşmana karşı açılan mücadeleye iştirak fırsatını kaçırmak töhmetinden azade bulunmak maksadı ile Azerbaycan'ın bu fedakâr evladı bir defa daha talih deneyerek ve milletlerarası mahiyetteki bu büyük İstiklâl Dâvasını ırkına has bir cesaretle ele alarak Azeri Türkünün şerefini korumayı tecrübe edecekti.

Bay Mehmet Emin Resulzade ve arkadaşlarının görüş ve talepleri gayet vâzih idi: Müstakil olabilmenin bütün evsafını haiz olup bunu 28 Mayıs 1918 de ispat etmiş olan Azeri Türkünün istiklâliyetinin kayıtsız şartsız olarak tanınması ve yalnız bundan sonra müsavi haklar esasında işbirliğinin yapılması.

Gayet tabiidir ki, yukarıda izah ettiğim şartlar içinde Almanların istiklâlimizi tanıyacaklarına imkân yoktu. Ve nitekim müzakereler inkıtaa uğradı ve Bay Resulzade Berlini terketti.

Yazınızda „Berlinde M. E. Resulzade'nin başkanlığında bir komitenin kurulduğu resmen ilân edilmişti" diyorsunuz. Zannedersem bu, iddia ettiğiniz şekilde

değildir. Bay Resulzade'nin başkanlığında bir teşekkül veya komite olmuştur, fakat bunun her hangi bir resmi sıfatı olmayup, Almanlarla yapılan müzakereleri idare etmek ve yeni mühaceret ile alâka temin etmek maksadıyle bizzat kendileri ve diğer yurttaşlarımız tarafından kurulmuştur.

Ve gayet tabiidir ki, Alman Devleti, bütün diğer Rus mahkûmu milletler gibi bizim de istiklâlimizi tanımayı reddedince Bay Resulzade, artık burada bir işi kalmadığını beyan ederek Almanya'yı terkedince sözü geçen teşekkül de kendiliğinden teshedilmiş oldu.

Ve yine çok tabiidir ki, Alman Devleti istiklâlimizi tanıyarak bize resmen işbirliği teklif etmiş olsaydı, yazınızda kendiniz için birer başarı olarak sıralayup döktüğünüz bir sıra işler için bu kadar "zahmetlere katlanmaya" hiç lüzum kalmayacaktı. Zira, müsavi haklar üzerine müstenit askeri ittifakların sağlayacağı bütün hukuklardan tam vüs'atı ile faydalanmak en tabii hakkımız olacaktı.

Almanlarla vukubulan resmî temas ve müzakerelerin yukarıda izah ettiğim vechile kesilmesiyle aslında bu işin siyasi sahası da kapanmış oluyor. Bundan sonra yapılmış veya yapılmış gibi gösterilmek istenen siyasi faaliyetler her ne şekilde izah edilirse edilsin, her hangi bir devletlerarası siyasi-diplomatik önemi haiz olmayan tek taraflı kimdanmalardan ibaret olmuştur.

"Viktorya" pansiyonundaki toplantıdan "Kaiserhof" daki "Kurultay" a kadar vâki teşekküllerin her hangi bir resmî-siyasi vasfından bahsetmek kadar gülünç bir şey olamaz.

Almanların resmî millî bir teşekkül olarak teşkiline lüzum duydıkları yegâne teşekkül, yazınızda da itiraf ettiğiniz gibi, Azeri gönüllü birlikleriyle Alman Komutanlığı (Wehrmacht) arasında irtibat sağlayacak sırt teknik -askeri mahiyet taşıyan Az. İrtibat Heyeti (Aserbeidschanische Verbundstaps) idi.

O zaman bir Propaganda Birliğinde vazife gören bir gönüllü bulunmam hasebiyle bunu pekâlâ biliyorum. Birlik komutanımız, birliğimizdeki Azeri, Gür-

cü ve Ermeni gönüllülerine bunu aynı günde resmen tebliğ etmişti. Bize yapılan tebliğe göre Az. İrtibat Heyeti: A. Fatalibeyli-Dudanginski, Abbas Atamalıbeyli ve Fuat Daryal'dan teşekkül ediyordu.

İşte Alman Komutanlığının Azerbaycan meselelerinde resmen tanıdığı yegâne hak ve selâhiyet. Bunun dışında sıralayup döktüğünüz „komiteler“, „meclisler“, „kurultaylar“, onları şu veya bu şekilde figülendirmiş değildir, çünkü mevcudiyetlerinden haberleri yoktu.

Böylelikle, Alman Komutanlığının naspettiği askeri-teknik mahiyetteki bu İrtibat Heyetinin vazife hak ve selâhiyetleri sarıh olarak meydanda iken, siyasi ihtiraslar yüzünden buna siyasi bir vecheye vermeğe kalkışıldığı günden itibaren bu sahnedeki siyasi avantür de başlamış olur.

Azerbaycan İstiklâl hareketinin 1943 İnci yıldan başladığı fikrini telkin edecek kadar ileri gitmekle de siyasi Azerbaycan tarihini bir nevi inkâra yeltenmiş olur. Halbuki, ikinci dünya savaşına iştirak etmiş gönüllülerimizin mücadeleleri için yegâne ilham kaynağı, 28 Mayıs 1918 de kurulmuş Milli Azerbaycan Devleti'nin doğuşunu temin eden ideallerden başka bir şey değildi.

Almanlarla müzakerelerin devam ettiği günlerden daha evvel Almanlara iltica etmiş gayrı-rus mültecilerinden cepheye yakın yerlerde yer yer, önce Alman Birliklerinin nezdinde, daha sonraları ise Alman personeli tarafından idare edilen yardımcı birlikler teşkil ediliyordu. Hatta bunlar arasından Almanlarla birlikte savaşlara iştirak ederek büyük yararlıklar gösterenler de bir hayli çoğalmıştı. Böylelikle, anti Rus-komünist mefkûre ile mücehhez bulunan diğer gayrı-rus kuvvetler gibi, Azeriler de, işin siyasi-diplomatik cihetlerini arastırmağa vakit ve imkân bulamadan, Rus-Komünist emperyalizmine karşı olan harbe filen iştirak etmekle, hareket bir nevi kendiliğinden başlamış bulunuyordu.

Sonraları, Azerbaycan'ın bu kahraman evlâtlarının ırkına has bir cesaretle yarattıkları hamaset destanları ve kanla-

rıyle yazdıkları tarih, Azeri Türkü'nün mücadele ruhunun asla sönmediğini ve Rus-Komünist müstevlinin en amansız düşmanı bulunduğunu bir kere daha ispat etmiştir. İşte, mücadelemizin en büyük önemi haiz ciheli de budur.

Alman Devletinin istiklâlimizi tanımayı resmen reddetmesiyle yukarıda sözü geçen müzakerelerin kesilmesinden sonraki durum da cidden nazik idi. Zira, gün geçtikçe gelişip büyümekte olan bu hareketi hiç olmazsa imkân dahilindeki vasıtalarla sevk ve idare ederek onu Millî bir teşekkül etrafında birleştirmek zarurî idi. Hakikaten perişan bir durum arzeden gönüllülerimizin imkân nispetinde haklarını korumak, esir kamplarında ölümle karşı karşıya bulunan evlâtlarımızın esaretten kurtarılmasını temin etmek ve bilhassa 21 senedenberi harici âlem ile hiç bir teması olmayan menfur Rus-Komünist cehenneminde bir kölehayatı yaşamış bu Vatan evlâtlarının millî talim ve terbiye meseleleriyle meşgul olmak ele alınacak önemli meseleler idi.

Bütün bu meselelerde başta Az. İrtibat Heyeti olmakla, „Mittelstelle“, „Azerbaycan“ gazetesi, „Millî Birlik“ dergisi ve W. A. (Wiissenschaftliche Abteilung) — İlmî Şube'nin yorulmaz faaliyetleri neticesi olarak sağlanan başarılar şükran ve takdire şayandır. Fakat, siyasi ihtiras yüzünden, 1943 senesinden bu güne kadar, milletin meşru temsil hakkını inhisarınızda tutmayı temin edebilmeye mâtuf çevrilen müteaddit entrikalar, yapılmış, bu güzel işlerin bir spekülasyon mevzuu olmasını intaç ettiriyor ki, buna yetkili olmadığınız gibi bu hal sizi millî nifağın müsebbibi durumuna da düşürmüş oluyor.

Yukarıda izah ettiğim şekilde bu Hareket'in yeni bir şey olmayup, 28 Mayıs 1918 İnci yılda tahakkuk ettirilmiş, Millî Azerbaycan Cumhuriyeti uğuruna yapılmış mücadelenin bir devamı olduğu ve bunun için birlikte hareket etmemiz defaat ile münferiden size, yakınınız bulunan kimseler tarafından ısrarla söylendiği halde bunlara asla ehemmiyet vermeyerek, her türlü hakikatten arı bir takım iddialarda bulunmaktan da çekinmediniz.

Başkanlığınızda teşekkür etmiş bir komitenin iddia ettiğiniz gibi Minister für Ostgebiete Alfred Rosenberg tarafından tanınmış olduğunu bir an için kabul edelim. Bunu, Azerbaycan İstiklâlinin Alman Devleti tarafından tanınması keyfiyeti ile ne ilgisi olabilir? Olsa olsa 36 milyonluk Polonya'yı bir General-Gouvernement, yine 40 milyonluk Ukrayna'yı bir Şark Vilâyeti olarak tanıyan Cenup Vilâyeti ve sizi de şimdilik bu Vilâyet Amiri nezdinde bir İstisare Komitesi Reisi olarak tanıyacaktı. Hepsi o kadar. Komitenin tanınması için yapılmış telas ve bas vurulmuş muhtelif vasıtalarla sarfedilmiş emek ise, Azerbaycan İstiklâlinin Alman Devleti tarafından tanınmasına mâtufl bir faaliyet olmayup, Fatalibeyli Komitesinin Minister für Ostgebiete Alfred Rosenberg tarafından tanınması uğuruna sarfedilmiş uğursuz bir mesai olarak telâkki edilmelidir.

"Kurultay" bahsinde ise, Üçüncü İmparatorluk harici siyasetinin sanki tarafınızdan istikametlendirildiği ve dahili işlerinde de başta Hitler olmak üzere Nasyonal-Sosyalist Devlet Ricalini nihayet "Demokrat" yapmağa muvaffak olduğunuz fikrini telkin eden safsatalara hakikaten gülmek elden gelmiyor. Emelleri uğuruna, bin yıllık tarihlere malik koca devletleri bir anda silüp atmakta asla tereddüt etmemiş totaliter Nasyonal-Sosyalist rejiminde demokrasi-den bahsetmek ne kadar gülünçtür.

Herkesçe belli olan hakikat ise, Üçüncü İmparatorluk siyasetinin tarafınızdan istikametlendirilmesi veya Hitler'e karşı açtığınız isyan bayrağı ile onu, milletlerin siyasi egemenlik haklarına hürmet-kâr bir vaziyete sokarak nihayet „demokrat" yapmağa da muvaffak olursunuz değil, Alman Komutanlığının, sizi sevk ve idare için yanınıza sadece bir On-baş (Unteroffizier) vermekle yetinmesi keyfiyetidir.

Boylelikle, her hangi bir milletin siyasi hükûmranlık haklarının sağlanması için müsait addedilemeyecek anormal şartlar içinde kurulmuş bu teşekkürleri esas ittihaz ederek, 31 senedenberi yapılmış devamlı ve şuurlu mücadeleyi ve

kanuni teşekkürlerini inkâr etmeğe kalkışmak bir mantık ve vicdan işi olmamakla beraber, başlı başına bir hamaset destanı olup vatanperverlik ve Rus-Komünist düşmanlığı gayeleriyle yapılmış bu temiz askeri harekâtı, şahsî menfaatler namına çevrilen politika entrikalarında bir spekülasyon mevzuu yapmak da bu mücadelede şehit düşen mücahitlerin aziz hatıralarına saygısızlık olur.

5-6 senedenberi her hangi bir vesile ile bu büyük askeri harekâtın bahis açılınca, derhal onun, kendi tefsirlerinize göre formüleştirdiğiniz siyasi vechesinden ve bu arada bu formüllerin size sağladığı "Hak ve selâhiyetler" den bahsetmek fırsatını asla kaçırmadınız; nihayet mâhut „Wiesbaden ihanet" hâdiseleriyle görüş ve "faaliyetleriniz" de artık son haddine varmış oldu. "Wiesbaden ihaneti" üzerinde durarak bunun tahlini yapacak değilim. Zira, bu ihanet aktini sözüm ona "Az. Millî Birlik Meclisi" namına imzalamış mâhut kimseleri tel'in ve takbih eden Ankara, İstanbul ve Münih'teki Azerilerin toplantılarında kabul edilen karar suretinde bundan etrafıca beşşedilmiştir. Fakat burâda, bu veya buna benzer hâdiseleri mümkün kılacak bazı hususata işaret etmeği faydalı buluyorum.

Eğer hatırlarsanız Mısırda iken, yukarıda sözü geçen defteri okuyarak mütalaa beyan etmek üzere arkadaşlara vermiştiniz. Hele o zaman size: "Bu yazı baştan sonuna kadar ıslaha muhtaçtır" demiştim. Hususî maksatlarla hazırlandığından hiç şüphe etmediğim bu yazının, eski muhacerete, bilhassa Musavat Partisi ve onun ileri gelenlerine hücum eden kısmı üzerindeki geniş müfakaşalarımızı da her halde unutmuyunuz. Dışta yürütülen istiklâl mücadelesindeki parti lüzumsuzluğundan ve hatta kurtarılmış Vatan'da bile, partisiz idare imkânlarından ısrarla bahsedüp duruyordunuz. Ben ise, demokrasinin, muhtelif zümrelerin menfaatlerini temsil edecek partilerle kaim olabileceği fikrini ileri sürmüş, bir çağırışı ile 10 milyon Fransız anayasa aleyhine oy verdirecek kadar natiz bulunan Gen. De Gaulle'in bile bir parti

kurmak zorunda kaldığını da misal göstermiştim.

Bu gün, yayınladığı fikirleri benimseyerek muharrirliğini yaptığınız "Svobodny Kavkaz" mecmuası dahi $\frac{2}{3}$ sayısındaki baş makalesinde bu bahsetmeyle bakınız ne yazıyor: „Kurtuluş hareketi, milli, aqrer, sosyal, kültür, din, hukuk ve devlet meseleleri gibi bir sıra meseleleri ele alıyor.“ Bu demektir ki, bütün bu meseleler üzerinde, değil „Rusya Milletlerini Kurtarma Şurası“ nam teşekküle dahil milletler, her millet içerisindeki mulitellil zümrelerin bile birbirine uymayan muhtelif görüşleri vardır.

Otc taraftan teşkilatsızlık ve başbozukluğun daha bariz misalini yine son „Wiesbaden İhaneti“ hâdiselerinde esfle müşahede ediyoruz. Bir tarafta, her hangi bir milli mefkûreden ari olup, ne yaptıklarının farkında olmadıkları gibi, kimi temsil ettiklerine de aldırış etmeyen bir sıra maceraperestler Azerbaycan İstiklâl davasına ihanet ederlerken, diğer tarafta, bu dâvanın kat'i tespiti edilmiş milli mefkûrevî esaslara müstenit teşkilâtçısı bulunan Milli Azerbaycan Müsavat Halk Fırkası yine herkesce malûm beyannameyi yayınlamıştır. Müsavat Fırkası'nın bu açıklamasıyla, bütün milliyetçi vatanperverlerin hislerine tercüman olduğu da İstanbul, Ankara ve Münih'teki Azerilerin aldıkları protesto kararları ile sabittir.

İşte senelerdenberi „vatanperverliğini“ bana methedüp durduğunuz Ceyhun bey ve onun, sizin tabirinizle, nefret ettiği Müsavat Partisi, Ceyhun bey ve benzerlerinin Müsavat Fırkasına nefret etmelerinde bir fevkalâdelik yoktur. Zira, suurlu Azeri milliyetçiliğinden başka bir şey ifade etmeyen müsavatçılık, macera peşinde koşan bu gibilerinin yoluna dikilecek müteşekkil bir kuvvettir. Aynı zamanda, Rus-Kömünist emperyalizmine karşı milli mukavemetin sembolü haline gelmiş bu kuvvet, yalnız haricteki maceraperestlerin bozucu hareketlerini önleyebilecek bir mania olmakla kalmayıp, Vatan'da da dışlerine kadar silâhlannmış müstevliye rahat nefes aldirmamaktadır.

Azeri milliyetçiliğini temsil eden Müsavat Fırkasına ve onun liderine, bugün

dahi Azerbaycanda mevcut sempati, müstevlinin bile meçhulü değildir. İkinci dünya savaşı sıralarında kızıl cepheyi geçebilmiş her Azeri'nin ilk fırsatta Bay M. E. Resulzadeyi bizzat ziyaret etmeğe ihtiyaç duyması bu fikri teyit eder. Hatta şahsen ben, sizinle ilk defa olarak bizzat Romada görüşürken yanılmıyorsam şöyle bir mükâlemeye şahit oldunuz: „Binbaşım, iki vesile ile şerefimize kaadeh kaldırıyorum: İkinci dünya savaşı sıralarında Azeri Milli kuvvetlerine başçılık ettiniz ve Azerbaycan İstiklâl Mücadele Harçketi Onderi Bay M. E. Resulzadeye Viyanada iken yardımda bulundunuz. (Bunu o zaman yakın bir arkadaşımдан duymuştum.) Bunları açıklamakta iki maksadım vardır: 1. Azerbaycanda Bay M. E. Resulzadeye olan bağlılık hakkında ileri sürdüğüm fikri teyit etmek. 2. Bay M. E. Resulzade ve Müsavat Fırkası hakkındaki bu fikirlerimin yeni bir şey olmadığı lüzumunu belirtmek.

Yine eğer hatırlarsanız Mısırdan yazdığınız bir mektupta, Millî Mücadele meseleleriyle burada bilfiil meşgul bulunan kimseler ve mensup bulundukları cerevanlar hakkında bilgi vermeme rica etmişsiniz. Zanneder sem yazdığım cevabi mektupta: „Burada ileri gelen yuttaslarımızın hemen hemen hepsiyle temas ettim. Vaziyet şudur: Bir tarafta başta M. E. Resulzade olmakla Müsavat mensupları vardır ki, siyasi faaliyet imkânı bulamayan bu zevat, kültür alanında çalışarak hiç olmazsa bu yolla memleket meselelerine hizmet ediyorlar. Bunlar belki sayı itibarile azdırılar ama, gavet müteşekkil ve disiplinli olarak vazih bir programla plânlı çalışmalarına devam ediyorlar. Öte tarafta ise ne yapmak istediklerini bir türlü anlayamadığım, fakat müsavatçılara muarız bulunan kimseler vardır“ diye vaziyeti o zaman açıklamıştım.

„Ne yapmak istediklerini bir türlü anlayamadığım“ tabirini kullanmaktaki maksadım şu idi: Hakikaten temas ettiğim bütün bu kimseler arasında ideolojik meselelerde her hangi bir ayrılık mevzubahis değildi. İstiklâl Dâvamızın umdelerini asla ilgilendirmeyecek bir

sıra şahsi mahiyetteki meseleler bu ihtilâfa sebebiyet vermiştir, o kadar.

Cok şükürler olsun ki, artık bugün böyle bir ihtilâf mavzubahis değildir. Zaten Milli Merkez etrafında birleşmek yolu üzerinde bulunan Vahid Milli Cephe artık gerçekleşmiş ve Milli Mücadele'nin her sahasında titiz ve uyanık bulunmaktadır. Şunu da söyleyeyim ki, İstiklâl Dâvasının ana prensiplerinin ihtilâfa asla müsamahakâr olmayup, bu sahada büyük hassasiyet gösteren bu istiklâlcî zümrelerin Milli Merkez etrafında böyle acele birleşmesini zarurî kılan âmillerden biri de mâhut „Wiesbaden ihanet“ hâdisesi olmuştur.

Hakikî durum yukarıda izah ettiğim

gibi aleyhinizde şöyle acıklı bir manzara arz ederek, bilhassa „Wiesbaden ihanet“ i meseleleriyle ilgili hâdiseler hakkında eski yeni bütün İstiklâlcî milliyetçilerin görüşleri şu merkezde iken, halen Wiesbadencileri müdafaada ısrar edişiniz ve sözde yeni muhacereti temsilen hareket ettiğinizi beyan etmekten çekinmeyişiniz pek garip oluyor.

Elbette yeni muhaceretin ilgili zümresi de ilk fırsatta, artık bu hâdiselerden sonra sizinle her hangi bir ilişkileri kalmadığını beyan edeceklerdir.

Şimdilik ise sizi tarih ve vicdanınız ile baş başa bırakarak Milli Mücadelemizin zaferi için Yüce Tanrıya niyaz ederim.

Amerikanın Sesi on yaşına basıyor

24 Şubat 1952 tarihinde on yaşına basmış olan Amerikanın Sesi, Başkan Trumanın „Hakikat için Mücadele“ diye adlandırdığı hareketi destekliyen bir unsurdur.

„Mücadele“ nin maksadı, düşman propagandası tarafından değiştirilen Birleşik Devletler siyaset ve gayelerini hakikatte oldukları gibi göstermektir. Başka tabirle, Amerikanın Sesinin vazifesi, deniz aşırı dinleyicilerine dünya olayları ve Amerika hakkında doğru ve sahil haberler vermektir.

Son sene zarfında, demir perdeye nüfuz ederek Sovyet tahakkümü altında yaşayan insanlara haber ulaştırmak için, Amerikanın Sesi bilhassa gayret sarfetmiştir. Bir müddettenberi neşredilmekte olan Rusça, Ukrayna dilinde, Lehçe, Macarca, Bulgarca, Çek ve Slovakça, programlara ilâveten, Amerikanın Sesi son zamanlarda Arnavutça, Tatarca, Ermenice, Letonya, Estonya, Gürcü ve Azerbaycan dillerinde olmak üzere yeni bir program serisi yayınlamaya başlamıştır.

Amerikanın Sesinin Türkistan programlarının çoğu Özbek lehçesinde olmakla beraber, bazıları da Kazak ve Türkmen lehçelerindedir. Ermenice, Gürcü, ve Azerbaycan dillerindeki program-

lardan maada, Amerikanın Sesi, arada bir, Kumuk, Kabardin, Avar, Osetin, Çerkez, Çeçen-İnguş, Dargin gibi Kafkas memleketlerinde konuşulan lehçelerde de programlar yayınlamaktadır. Uzak Doğu ve Güney Asyadaki dinleyiciler için 1951'de hergün Japonca, Bermuda, Tahiti, Malaya, Hindi ve Ürdün dillerinde programlar yayınlamaya başlamıştır. Önceleri sadece Mandarin ve Kanton dillerinde verilen Çince programlar, Çinli dinleyiciler, ve Malaya, Vietnam, Taylan, Endonezya ve Filipinlerdeki Çince konuşan halk için Svatov ve Amoy lehçelerinde de yayınlamaya başlamıştır. Kore nesriyatları da daha genişletilip, verimli hale sokulmuştur.

Amerikanın Sesi, onuncu yıldönümünde, bazen ve nadiren kullanılan lisan ve lehçeleri saymaksızın, dünyanın her tarafından 46 lisanda duyulmaktadır.

Amerikanın Sesi, Birleşik Devletlerde halihazırda 38 kısa dalgâ uzunlukları üzerinden ve Münih, Tanca, Selânik, İngilterede Woolferton, Manila, Honolulu ve Kolombo nakil istasyonlarından yayınlar yapmaktadır. Anten ve teknik kolaylıklar senelerle tekâmül etmiştir. Kısa dalgâ nesriyatında yapılan son yenilik, programların daha vazili ve te-

miz bir şekilde duyulmasına yardım eden "perde anteni" dir. Dünyanın bazı kısımlarında Amerikanın Sesinin sinyali kuvvetinin 14 kere daha kuvvetli olacağı tahmin edilmektedir.

Dünyanın birçok yerlerinde Amerikanın Sesi programları muntazaman veya arada bir mahalli uzun dalga istasyonları ve millî istasyonlar tarafından naklen yayınlanmaktadır. Meselâ Fransa, Almanya, Yunanistan ve Vietnamda olduğu gibi Programlar çok zaman plâga alınarak mahalli radyo istasyonlarında kullanılmak üzere muhtelif memleketlere gönderilmektedir.

İlk on sene zarfında Amerikanın Sesi yayda araştırılarda bulunmuştur. 1942 subatında Newyorktan Londraya, oradan da Almanyaya naklen yayınlanan onbes dakikalık Almanca bir program ile mütevazî çapta başladı. Spikerin neşriyat yaptığı stüdyo o kadar ufaktı ki, aynı zamanda bir kişiden fazla insanın konuşmasına imkân yoktu. Şimdi ise Amerikanın Sesi dünyanın en büyük enternasyonal neşriyat şirketlerinden biridir. Başlangıçtan beri Amerikanın Sesi, hakikat ve tarafsızlık yolundan ayrılmamıştır. Avrupada, Almanya ve nazi işgalindeki diğer memleketlerdeki dinleyiciler, Amerikan kayıpları hakkındaki acı hikâyeleri ve kıtayı düşman işgalinden kurtarma plânlarını duydular. Amerikanın Sesi işgal altındaki insanlara bir nebze ümit getiriyordu.

Amerika, Enternasyonal Neşriyat sahâsına resmen girdiği zaman, başka memleketler, bilhassa Büyük Britanya, Almanya ve Sovyetler Birliği halihazırda orada bulunuyorlardı. Harbin en şiddetli zamanında, Amerikanın Sesi Avrupaya, Atlas Okyanusu kıyılarından 26 mürsile vasıtasıyla, ve Uzak Doğuya, Büyük Okyanus kıyılarından 10 mürsile vasıtasıyla programlar yaydirmaktaydı.

Sovyetlerin, Amerikanın Sesi programlarını karıştırmak ve kuvvetli parazitlerle programların dinlenmesini önle-

mek uğrındaki büyük teşebbüslerine rağmen, Amerikanın Sesi neşriyatlarının demir perde arkasına nüfuz ettiğine dair büyük miktarda deliller vardır. Bu parazit ve karışmaların tamamen önüne geçilmiyorsa da, Amerikanın Sesi tarafından "dinleme hürriyeti"nin mevcut olmadığı memleketlerde daha büyük bir dinleyici kitlesine mesajlar göndermek hususunda muvaffakiyetle neticelenen tedbirler alınmıştır. Her fırsatta bu insanlara kendi lisanslarında hitabederek ümit ve hürriyet mesajları verilmektedir.

Amerikanın Sesinin muhtelif dillerdeki programları şu saat ve dalga uzunlukları üzerinden dinlenebilir.

Azerbaycan dilinde: Saat 16:00—16:15, Amerikadan: 13.86, 13.90, 16.83, 16.86, 19.57, ve 19.68; Münihden: 19.63, 25.27, 31.45, 41.38 ve 48.86; Tancadan: 13.83, 16.88, 19.56, 25.36, 25.62 metrelerden verilmekte, ve 04:45 de Münihden: 48.62, 48.86, ve 49.34 VE saat 18:30da 41.40 metrelerden, Tancadan saat 04:45 de 31.45, 41.27, 41.67, 49.02 ve saat 18:30 da 19.70, 31.20, ve 41.25 metre dalga uzunluklarından tekrarlanmaktadır.

Tatarca: Saat 15:30—15:45 kadar: Amerikadan: 13.86, 13.90, 16.83, 16.86 ve 19.57; Münihden: 19.63, 25.27, 31.45, 41.38, ve 48.86; Tancadan: 13.83, 16.88, 19.56, 25.36, ve 25.62 metrelerden verilmekte ve 04:15 de Münihden 48.62, 48.86, 49.34; Tancadan: 31.45, 41.27, 41.67 49.02 metre dalga uzunluklarından tekrarlanmaktadır.

Türkistan dilinde: Saat 15:45—16:00 kadar Amerikadan: 13.86, 13.90, 16.83, 16.86 19.57, 19.68; Münihden: 19.63, 25.27, 31.45, 41.38, 48.86; Tancadan: 13.83, 16.88, 19.56, 25.36, ve 25.62 metrelerden verilmekte ve 04:30 da Münihden: 48.62, 48.86, ve 49.34; Tancadan: 31.45, 41.27, 41.67, ve 49.02 metre dalga uzunlukları üzerinden tekrarlanmaktadır.

Bu programlar müzik, siyasi yorumlar, hikâye, Amerikada hayat ve hükûmet, tarihi hikâye ve piyesler gibi muhtelif mevzuları ihtiva etmektedir.

Matbuata bir Nazar

ORTA DOĞUDA TÜRKİYENİN OYNAYACAĞI MUHİM ROL

Türkiye Dışişleri Bakanının

bir İngiliz gazetesine mühim beyanatı

Natın ajansının 14 Ocak tarihinde yayınlanan bir haberine göre, "Birmingham Post" gazetesinin hususî muhabiri Alfred Fisher'e verdiği beyanatında Türk Dışişleri Bakanı Fıat Köprülü, Orta Doğuda Türkiye'nin oynamaya namzet olduğu mühim role temas ve Türkiye'nin Orta Doğuyu Avrupaya bağlamakta olduğuna işaretle şöyle demektedir:

"Müşterek menfaat uğruna yani Orta Doğunun kalkınması ve müdafaası için Batı ile Orta Doğu memlekelleri arasında işbirliğinin sağlanmasını temin etmek Türkiye'nin vazifesidir."

Türkiye Dışişleri Bakanı şunları da ilâve etmiştir:

"Orta Doğu emniyette olmadığı müddetçe, Avrupa da kendisini emniyette hissedemeyecektir. Bu vazifesinde Türkiye büyük bir dikkatle hareket etmelidir. Dünyada pek az yer vardır ki, alınganlık, emniyetsizlik, açık veya gizli rekabet Orta Doğuda olduğu kadar yayılmış olsun. Bu sebeple, geniş sabırla, dikkatle ve ketumiyeti muhafaza ederek çalışmalıyız. Minnettarlığa yol açmayan bu ödevi elimizden geldiği kadar yapmaya çalışıyoruz."

"Birmingham Post" muhabirinin "Orta Doğuda komünist tehlikesinden endişeleniyor mısınız, endişeleniyorsanız bununla mücadele için ne yapılabilir?" sualine Türkiye Dışişleri Bakanı şöyle cevap vermiştir:

"Orta Doğuda komünist propagandası sistemli bir şekilde ve maalesef tesirli bir surette çalışmaktadır. Direkt komünist propagandasının ulaşamayacağı bölgelerde komünist ajanları dinî ve ideolojik propaganda ile hazırlanmış bir ağ atmakta, hâylelikle hedefe vardktan sonra da maskeleri indirmektedirler. Komünist propagandası Orta Doğuda ilk

devresini tamamlamış değildir. Şimdiki halde, "bîtaraflık", "emperyalizmle mücadele" veya "İslâmî komünizm arasında uygunluk" gibi sloganlarla faaliyet göstermektedir."

Türkiye Dışişleri Bakanı beyanatını şununla bitirmiştir:

"Orta Doğu'yu bu mikroptan kurtarmak imkânları henüz kaybedilmiş değildir. Sulhçu ve demokratik memleketter, psikolojik faktörleri nazarı itibara alarak, Orta Doğu memleketterinde sağlam düşünen vatanperver bazı grupları, tereddüt etmekte olan vatandaşlarına, batılı demokrasilerle işbirliğini tevli eden hakikatleri kabul ettirmek yolundaki vazifelerinde yardım etmelidirler."

ORTA DOĞU, TÜRK-BALKAN AKDENİZ KOMUTANLIKLARI

"Daily Telegraph" gazetesinin askeri muharriri general H. G. Martin yukarıdaki başlık altında dikkate değer bir makale yazmıştır.

Kurulması düşünülen Orta Doğu Komutanlığı mevzuunda birbirinden ayrı görüşler mevcut olduğunu söyleyen muharrir, İngiliz hükûmetinin böyle bir komutanlık fikrini ileri sürdüğü zaman şu gâveleri istihdat ettiğini belirtmektedir:

1- Düşmanın sinai köprüsünün ilerilemesine mani olmak ve onu Afrika kıtası dışında bırakmak,

2- Orta Şark petrollerini — veya bu petrolerin mümkün olan büyük kısmını — ve Britanya camiasının hava münakalatının bölünmez bir parçası olan hava meydanlarını kurmak,

3- Kanalı açık tutmak."

Bu üç noktayı tahakkuk ettirmek için komutanlığın yalnız müteşebbis dört devlete karşı (İngiltere, Amerika, Fransa, Türkiye) değil fakat bu komutanlığı teşkil edecek üye devletlere (Mısır, Güney Afrika, Avustralya ve Yeni Zelandaya) karşı mes'ul olması lâzım geldiğini söyleyen muharrir yazısına şöyle devam etmektedir:

"Komutanlığın asıl mesnedi Türk ordusu olmalı, ilgili memleketler tarafından gönderilecek olan askeri birlikleri de — kara ve hava — düşmana, askeri kolları Kafkas ve İran dağlarının ince uzun geçitlerinden geçmeden önce, karşı koymağa hazır bulunmalıdır."

Mutasavver Orta Doğu Komutanlığı hakkındaki İngiliz görüşünün bundan ibaret olduğunu söyleyen muharrir, Amerikan görüşü hakkında da şunları yazmaktadır:

"Orta Doğu, Amerikan Müdafaa Bakanlığının pek ehemmiyet vermediği bir nokta gibi görünmektedir. Afrika yolunu teşkil eden kara parçası - kanal bölgesi üssü - petrol sahaları - bütün bunlar, müsterek müdafaa ihtiyacı ile haykırmakta, fakat bu haykırmaya rağmen Savunma Bakanlığı yine hareketsiz kalmaktadır.

Buna mukabil bu Bakanlık, bütün Akdeniz havzasını, tamamiyle Amiral Carney'in Güney Avrupa Komutanlığına bağlı olarak addetmeğe ve Amiral Carney'in rolünü de General Eisenhower'in Avrupadaki sağ cennahını himaye etmek şeklinde hudutlandırmaya meyil ediyor. Buna göre, Savunma dairesi, Türkiye'nin Avrupa Komutanlığına alınmasını memnuniyetle karşılayacak ve böyle yapmakla Orta Doğuyu - kanaatinca-Türk desteğinden mahrum edeceği hakikatını nazarı itibara almayacaktır. Bundan maada, Amerikan hükümeti, destekleyerek ileri sürdüğü Orta Doğu Komutanlığının temsili kuvvetlerine yardım etmek niyetinde olduğuna dair hiç bir imâda dahi bulunmamıştır."

Bilâhare Türkiye'nin askeri kudretine temas eden General H. G. Martin şöyle demektedir:

"Avrupa ile Asya arasında mihver mahiyetinde bir mevki işgal eden

Türkler, Kuzeyden, Doğudan ve Güneyden bir taarruza maruz kalabilecek bir durumdadır. İşte bu tehdidi önleyebilmek için Türkler 16 tümenlik bir ordu ile 6 zırhlı tugay idame ettirmektedirler. Bu ordunun insan kudreti her zamanki gibi iyidir ve vuruş kuvveti, 1948 denberi Amerikadan alınan askeri yardım ile beş misli yükselmiştir.

"Bununla beraber, bu kâfi değildir. Türkler realist insanlardır. Yegâne gayeleri, bir ihtiyaç vukuunda, en kuvvetli müttefikleri olan Amerikadan kat'i ve sür'atlı yardım göreceklerrinden emin olmaştır.

"Bundan maada Türkler, Avrupa milletleri arasına katılmak için, şanlı ve şerefli olmasına rağmen, Asyadaki mazilerine arkalarını çevirmişlerdir. Böylelikle bir Orta Doğu Komutanlığı fikrini ileri sürmelerine rağmen, Avrupa Komutanlığına ilhaklarını, yalnız askeri icapları değil, aynı zamanda Avrupalı görünüşleri de haklı göstermektedir.

"Netice şuna varıyor ki: Türkler, ordularını veya ordularının bir kısmını Orta Doğu birleşmesine tahsis etmeden evvel - Ankarada da bunu bana açıkça söylemişlerdi - bu maksat için diğerüye memleketlerin de munasip nispette yardımda bulunmalarını istemektedirler. Bu yardımın gelebileceği yegâne kaynaklar, İngiliz camiası ile Birleşik Amerikadır."

Bundan sonra, Balkanlarda müttehit bir komutanlığın çok arzu edilen bir şey olduğunu söyleyen muharrir bu hususta da şunları yazmaktadır:

"... Bu Komutanlığın rolü yalnız Balkanlara hasredilemez, çünkü o, Balkan harekâtını, Kafkasyadaki Türk harekâtı ile ve her iki harekâtı da, daha uzakta bulunan Orta Doğu Komutanlığı ile ahenkleştirmek mecburiyetinde olacaktır."

TÜRKİYE VE ESİR MİLLETLER

Tanınmış Türk muharrirlerinden Kadir-can Kafil "Yeni Sabah" gazetesinin 5 Şubat tarihli sayısında esir Türklerin kurtuluş davasına temas ederek, ezcümle şöyle demektedir:

"Birinci dünya savaşında batılı büyük devletler Türk milletinin düşmanıydılar; Osmanlı İmparatorluğu bir bozgun sonunda tarihe karıştı, bütün tarih boyunca olduğu gibi, yıkılan devletin enkazı üzerinde yeni bir Türk devleti filizlendi, dallandı, kuvvetlendi.

Bugün batılı büyük devletler dostumuzdurlar; 1908-1922 yıllarına nisbetle lehimize dönen taraf budur; fakat Moskof yine düşmanımızdır, Çin yine düşmanımızdır, 13 üncü asırda hem Çin hem de Moskof bize haraç verirdi; Çinde Kubilây Han, Rusya'da ise Altınordu hâkimdi. Bugün Çin Doğu Türkistanı, Rusya ise Büyük Türkistanla Volga, Kırım ve Kafkasyayı pençesine almıştır.

Yirmi beş sene müddetle esir Türklerin kurtuluş davasını unutturmağa çalışanlar bulundu; hattâ bu davayı haykıranlar türlü işkencelere uğradılar; bu hareket tarzı ancak Moskofların hoşlarına gidiyordu.

Bugün Türk hükûmetinin Türk ruhunu susturması şeklindeki sapıklık kalmamıştır."

Muharrir yazısını şöyle bitirmektedir:

"Esir soydaşlarımızın hürriyete kavuşmuş olmalarını istemek kadar meşru ne var ki... Milli ruh ve emeller üzerine yapılan baskı ancak düşmana yarar; milliyetçilikten değil milliyetsizlikten korkmak gerek..."

Macaristanda rus dili

Budapeşte gazetelerinden "Kis Uisag" bildiriyor:

"Macar-Sovyet dostluk cemiyeti, rus dilinin memlekete yayılması için, bundan üç yıl evvel, bütün Macaristanda rus dili kursları açmıştır.

1947 yılından beri, cemiyet, 40.000 Macara rusça öğrenmek imkânını vermiştir. Bu yılın Eylül ayından itibaren de, Budapeştede, 400 gece kursu açılmıştır. Eğer bu tempo devam ederse, Aralık ayında, 600 kurs işçilerin ve münevverlerin hizmetinde bulunacaktır.

Mektep talebeleri için hususi kurslar açılmıştır ve bu kurslara 300.000 talebe devam etmektedir. Hükûmetin tahminlerine göre, bu senenin sonuna kadar, kurslardan, rusçayı mükemmelen öğrenen yarım milyon kadar Macar Ruslarla doğrudan doğruya temas imkânını bulacaklardır."

Macaristanda Sovyet iktidarı 25 yıl devam ederse Macaristanın başına neler gelebileceğini gazete tabii yazmıyor. Şimdilik Macarlar kolhozlara malik olmak ve "halkların dâhi atası"nın martavallarını rusça okumak "zevkini" tatmışlardır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KURULUNDA Türkiye ve İran aleyhine yeni bir Rus manevrası

Ocak ayı ilk haftası sonlarında, Paris'te, Birleşmiş Milletler Kurulu Genel Sekreterliğine "Türkiye ve İran kürtleri" (1) tarafından bir "şikâyet" memorandumı verilmiştir.

İranda ve hele Türkiyede "Kürt meselesi" diye bir mesele mevcut olmadığına göre, Genel Sekreterlik "meseleyi" bit-tabi nazarı itibara almak lüzumunu da hissetmemiştir.

Zaman zaman ortaya atılan bu "Kürt meselesinin" nereden ve kimler tarafından çıkarıldığı herkesin malûm olan bir keyfiyettir. Daha iki üç ay evvel Rasid isminde bir kürt haydudunu İrana göndererek lan kürtlerini ayaklandıрмаğa çalışan ve bunun için de silâh dağıtan Ruslar, bu isyan teşebbüsünde muvaffak olamayınca bu defa da işi siyasi tahrir ve entrikalar yoluyla ele almak istemiş-lerse de, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinin artık bu nevi propaganda ve tahriklere "papuç kaptırmadığı" anlaşılıyor.

MUHTELİF HABERLER

İNGİLTERE KRALI CORÇ VI VEFAT ETTİ

İngiltere Kralı Corç VI, Şubat ayının 6' sında, Nordfolk'da, 56 yıl evvel doğduğu Sandringham şatosunda ölmüştür.

Kralın ölümü İngiliz milleti tarafından en büyük bir tecessürle karşılanmıştır. Beklenilmedik haber en kısa bir zamanda memleketin ve İmparatorluğun her tarafına yayılmıştır.

O esnada Doğu Afrika'da seyahatle bulunan 25 yaşındaki Valiaht Prenses Elizabeth İngiliz İmparatorluğu Kraliçesi ilan edilmiştir. Elizabeth 115 yıldanberi İngiliz tahtına levaris eden ilk kadındır.

KORE'DE

**Birleşmiş Milletlere mensup devletlerin
arasında en çok zayıyatı**

Amerikalılarla Türkler verdiler

Associated Press'in yarı resmî raporlar ve ordu tarafından verilen rakamlara göre yapılan bir istatistikte, Kore harbinde geçen yıl sonuna kadar Birleşmiş Milletler ve Güney Kore Cumhuriyeti kuvvetlerinin zayıyatı, ölü, yaralı, kayıp ve harp esiri olmak üzere 500 000 kişiyi aşmıştır.

Birleşmiş Milletlere mensup devletler arasında Kore harbinde en fazla zayıyat veren memleket Birleşik Amerikadır. Açıklanan son rakamlara göre, harbin başlangıcından beri Ocak'ın ilk haftasına kadar Amerikan zayıyatı, 15.950 ölü, 73.374 yaralı ve 12.760 kayıp veya harp esiri olmak üzere 104.084'e yükselmiştir.

Müttefik devletlerden diğer bazılarının zayıyatı şu şekilde tesbit edilmiştir:

Türkiye 458 şehit, 1170 yaralı, 282 kayıp. Zayıyat yekünü 1910. (Bunlar Aralık 1951 iptidalarında, harp esirleri listelerinin neşrinden evvel tesbit edilmiş rakamlardır.)

Büyük Britanya 424 ölü, 1837 yaralı, 916 harp esiri, 201 kayıp vermiştir.

PEYK MEMLEKETLERDE ISYAN HAREKETLERİ

Nafen ajansının 20 Ocak tarihinde Londradan verdiği habere göre, işgal altındaki peyk devletlerde hoşnutsuzluk, isyan hareketleri, komünist rejime karşı gelmeler, gün geçtikçe artmaktadır. Son haftalar zarfında Polonya, Rumanya, Macaristan ve Çekoslovakya'daki komünist hükümetlere, Moskovadan yeni talimat geldiği ve bunların şiddetli tedbirler almaya davet edildikleri öğrenilmektedir.

Komünist partisi dahilindeki disiplinin de gevşediği, bazı eski uyelerin Rusyaya karşı cephe aldıkları da nazarı itibara alınmış, parti dahilindeki disiplinin kuvvetlendirilmesi de bilhassa istenmiştir.

Macaristanın Başbakan Yardımcısı Rakosi, komünist patrisinin merkez komitesine tevdi ettiği bir raporda fabrikalarda kazaların çok fazla artmış olduğuna işaret etmiş, bu kazaların işçiler tarafından istenilerek hazırlandığını itiraf etmiştir.

Macar komünist gazeteleri büyük ehemmiyet vererek bu raporu yayınlamaktadırlar. Gazeteler, fabrikalarda sabotaj hareketlerinin arttığını, dış piyasalara mal göndermenin zorlaştığını belirtmektedirler.

BULGARISTANDA HARP TAHRİKATI

"Yeni Sabah" gazetesinin 2 Şubat tarihli sayısında, THA'nın München'den aldığı şu haber çıkmıştır:

Bulgaristandan gelen mültecilerin bildirdiklerine göre, Sofyada haftada iki defa, Anavatan Cephesi tarafından tertiplenen mitingler yapılmaktadır.

Eskidenberi yapılmakta olan bu mitinglerin havası son günlerde bir hayli değişmiş bulunmaktadır. Eskiden, bu toplantılarda konuşmak üzere, parti tara-

ından gönderilen komünist hatipler, komünizm ile kapitalizmin yer yüzünde aynı zamanda mevcut olabileceğini söylemekteydiler.

Halbuki şimdi aynı hatipler, bu iki rejimin beraberce yaşayabilmesinin imkânsız olduğunu belirtmekte ve bu işi ancak bir harbin halledebileceğini, onun için artık harbin kaçınılmaz bir şey olduğunu ilâve etmekteydiler.

Harp ihtimalinin bildirilmesi, halk üzerinde hiç bir tesir yapmamıştır. Çünkü Bulgar halkı, ancak harp olursa komünistlerden kurtulabileceklerine inanmaktadırlar.

GURCUSTANDA VE UKRAYNADA ÇARPİŞMALAR

Nafen ajansının Vasingtondan verdiği bir habere göre, Birleşik Amerika Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan bir açıklamada, Ukraynada ve Gürcüstanda "pasif mukavemetin arttığı ve silâhlı mukavemetin de patlak verdiği" kaydedilmektedir.

Son zamanlarda alınan raporlar bu iki bölgede komünistlere karşı müteaddit teşebbüslere girişildiğini ve bazı yerlerde de çarpışmalar olduğunu bildirmiştir.

Gene bu bölgedeki hâdiselere dair elde edilen malûmata göre, Kominform aleyhdarı gruplar belirmiş ve bunlar Bakû-Batûm petrol yolunu işlemez bir hale getirmişlerdir.

Bir hafta kadar bu petrol yolunun kullanılamadığı ve kızılordu birliklerinin de müdahalesiyle tamir işlerine başlanabildiği kaydedilmektedir.

BULGARISTAN TÜRKLERİ NAZIM HİKMETİ DOVDULER

THA Edirnedenden aldığı şu haberi yayınlamıştır:

Son gelen göçmenlerin anlattıklarına göre, Nazım Hikmet Rusçuk şehrinde ve Deliorman bölgesinde, ırkdaşlarımız arasında propaganda faaliyetine hız vermiştir.

Bulgaristanda Türklerin en çok temerküz etmiş olduğu Krasna ve Stepo köylerinde dolaşan Nazım Hikmet, Türki-

yeye dönmek üzere pasaport almış bulunan iki köylünün pasaportlarını bir bahane ile alarak imha etmiştir.

Bu hâdise civarda bulunan Türkler arasında derin bir teessür uyandırmış ve bu küstahça harekete fena halde kızan ırkdaşlarımızdan bir kaç Nazım Hikmetin üzerine hücum ederek adamakıllı dövmüşlerdir.

Hâdise büyümek istidadını gösterince işe Bulgar milisleri ve halk müdahale etmişlerdir.

Bu arada, bir kaç ırkdaşımız ağır suretle yaralanmış ve 790 Türk de milisler tarafından tevkif edilmiştir.

Nazım Hikmet ise almış olduğu ağır yaralardan bítap bir vaziyette cibe bindirilerek Rusçukta devlet hastahanesine kaldırılmıştır.

Deliorman bölgesinde cereyan eden bu hâdisede Nazımın kolu kırılmıştır.

Bulgar hükûmeti Krasna ve Stepo köylerinde örfi idare ilân etmiştir.

Leninin ölüm yıldönümü çok sönük geçti

London 22 Ocak (Nafen) — Uzun zamandanberi ilk defa olarak Mareşal Stalin'i görmek mümkün olmuştur. Kremlin Diktatörünün hasta olduğu bildirilmiş ve kendisinin Karadeniz sahillerinde Soci şehrinde dinlenmekte olduğu söylenmişti.

Stalinin Bolşevik intilâlinin yıl dönümü bayramında da görülmemesi hastalığı ile ilgili haberlerin çoğalmasına yol açmıştı.

Fakat dün Moskovada Leninin ölümünün yıldönümü kutlanırken politbüro azaları arasında Stalin de görülmüştür. Kremlin diktatörünün etrafında Malenkov, Molotov ve Beria da bulunmuştur.

Siyasî müşahitlerin belirttiklerine göre, 1952 senesinin Ocak ayında yapılan bu tören gayet sönük geçmiş ve bu da bilhassa nazarı dikkati celbetmiştir.

Moskovadan gelen haberler "ilk defa olarak bu sene Lenin mitingi muazzam olmamıştır. Bunun sebepleri de belli değildir" demektedir.